

De arbeidsmarktsituatie van migranten en hun nakomelingen in Vlaams en Europees perspectief

Faiza Djait
Departement WSE

Dave Boussé
Wim Herremans
Steunpunt WSE

6-2011

WSE-Rapport

Steunpunt Werk en Sociale Economie
E. Van Evenstraat 2 blok C – 3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

De arbeidsmarktsituatie van migranten en hun nakomelingen in Vlaams en Europees perspectief

Faiza Djait
Dave Boussé
Wim Herremans

Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma

<p>Deze publicatie kwam tot stand met steun van het Europees Sociaal Fonds. Het ESF stelt middelen ter beschikking voor initiatieven die bijdragen tot meer en betere jobs voor meer mensen.</p> <p>Ontdek de werking in Vlaanderen via www.esf-agentschap.be.</p>	<p>Kernthema's ESF 2007-2013</p> <ul style="list-style-type: none"> Talenten activeren Arbeidskansen geven Ondernemen met mensen
	<p>ESF investeert in jouw toekomst.</p>

Djait, F., Boussé, D. & Herremans, W.

De arbeidsmarktsituatie van migranten en hun nakomelingen in Vlaams en Europees perspectief

Faiza Djait, Dave Boussé & Wim Herremans – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Steunpunt Werk en Sociale Economie / Brussel: Vlaamse Overheid. Departement Werk en Sociale Economie, 2011, 48p.

Copyright (2011) Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – B-3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 - F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this report may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Hoofdstuk 1. INLEIDING	5
1.1. Inleiding.....	5
1.2. Beschikbaar cijfermateriaal.....	7
1.1.1. Bron van data: EAK en LFS.....	7
1.1.2. Gebruikte begrippen.....	8
1.3. Opbouw van het rapport.....	9
Hoofdstuk 2. DE POSITIE VAN MIGRANTEN EN HUN NAKOMELINGEN IN VLAAMS PERSPECTIEF	10
2.1. Persoonskenmerken.....	10
2.1.1. Omvang van de verschillende bevolkingsgroepen.....	10
2.1.2. Herkomstlanden	12
2.1.3. Naturalisatie	12
2.1.4. Man/vrouwverhouding	13
2.1.5. Leeftijdsprofiel.....	14
2.1.6. Behaald onderwijsniveau	16
2.1.7. Huishoudsamenstelling	19
2.1.8. Migratiereden.....	21
2.2. Positie op de arbeidsmarkt	22
2.2.1. Algemene werkzaam- en werkloosheidsgraad	23
2.2.2. Werkzaamheidsgraad naar achtergrondkenmerken	25
2.2.2.1. Geslacht	25
2.2.2.2. Leeftijdsklasse.....	28
2.2.2.3. Behaald onderwijsniveau	29
2.2.2.4. Nationaliteit.....	31
2.2.2.5. Migratiereden.....	31
2.2.3. Evolutie van de werkzaamheid en werkloosheid.....	32
2.3. De werkenden	35
2.3.1. Tijdelijk werk.....	35
2.3.2. Statuut	36
2.3.3. Arbeidsregime	37
2.3.4. Ondernemerschap.....	37

Hoofdstuk 3. DE ARBEIDSMARKTPOSITIE VAN NIET-EU MIGRANTEN IN EUROPEES PERSPECTIEF	38
3.1. Werkzaamheid	39
3.2. Werkloosheid	41
3.3. Kloten in de werkzaamheid en werkloosheid.....	43
BIBLIOGRAFIE	46

Hoofdstuk 1. INLEIDING

1.1. Inleiding

Het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van migranten en hun nakomelingen blijft een prioriteit voor de Vlaamse, Belgische en Europese beleidsmakers. Zo hebben de Vlaamse Regering, de sociale partners en het georganiseerde middenveld van de Verenigde Verenigingen bij het afsluiten van het PACT 2020 een duidelijk engagement opgenomen om de discriminatie te verbannen en de evenredige arbeidsdeelname te verzekeren. Niet alleen voor de jobs in loondienst, maar ook voor de zelfstandige arbeid. Deze ambitieuze engagementen werden vertaald in drie concrete kwantitatieve doelstellingen:

- Voor allochtonen verdubbelt de gemiddelde jaarlijkse werkzaamheidsgroei tot minstens 1 procentpunt (doelstelling 9.3)
- Het verschil in arbeidsdeelname tussen autochtonen en allochtonen is weggewerkt tegen 2020 (doelstelling 2.4.)
- Het ondernemerschap neemt toe tot een niveau dat evenredig is met hun aanwezigheid in de maatschappij (doelstelling 5.1)

Wanneer we het over allochtonen hebben worden echter vaak verschillende termen door elkaar gebruikt. De VESOC¹-definitie - die gebruikt wordt in het kader van het gevoerde beleid van evenredige arbeidsdeelname en diversiteit - bepaalt dat iemand allochtoon is indien hij geen nationaliteit uit een van de landen van de Europese Economische Ruimte (EER)² heeft of indien minstens één ouder of minstens twee grootouders een nationaliteit hebben van buiten de EER. Die definitie vertrekt vanuit het nationaliteitscriterium, maar door de bepalingen in verband met de nationaliteit van de ouders en grootouders wordt de 2de en de 3de generatie tot op zekere hoogte toch geïntegreerd in de definitie. Het probleem is echter dat die definitie momenteel nergens operationeel wordt gebruikt omdat de gegevens niet beschikbaar zijn.

¹ Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité

² Europese Unie + Liechtenstein, Noorwegen en IJsland

Vaak worden allochtonen noodgedwongen gedefinieerd als personen met een niet-EU nationaliteit, maar door het stijgend aandeel naturalisaties onder de bevolking die voortkomt uit immigratie wordt het nationaliteitscriterium echter steeds meer in vraag gesteld. In België heeft de versoepeling van de wetgeving en het kosteloos maken van de procedure voor de nationaliteitsverwerving de naturalisatiegraad doen oplopen van 40% in 2000 tot 59% in 2008 (OCDE, 2010). De migrantenbevolking wordt bijgevolg sterk onderschat als gebruik wordt gemaakt van het nationaliteitscriterium.

Ongelijkheid op basis van herkomst reikt verder dan het eenvoudige nationaliteitscriterium. De verwerving van de Belgische nationaliteit doet niet automatisch situaties van uitsluiting verdwijnen. Ook Belgen die de nationaliteit pas na hun geboorte verwierven, nemen een minder gunstige arbeidsmarktpositie in (Vertommen, Martens & Ouali, 2006; OECD, 2008; Tielens, 2005; Verhoeven, 2000). Zij verdwijnen echter uit beeld als beroep wordt gedaan op het nationaliteitscriterium.

Dit betekent tevens dat als men zich tot de bevolking die voortkomt uit immigratie wil richten, het niet langer in hoofdzaak gaat om een bevolking met een vreemde nationaliteit maar om een Belgische bevolking met een vreemde herkomst. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de beleidsmonitoring inzake arbeidsmarktintegratie van migranten, want de strijd aanbinden tegen ongelijkheden op basis van de herkomst, betekent ook de strijd aanbinden tegen ongelijkheden waar Belgen het slachtoffer van zijn, ook al zijn ze van buitenlandse afkomst (Perrin, 2007).

De Vlaamse (onderzoek)instellingen hebben echter heel vroeg aan een alternatieve oplossing gedacht, namelijk de nationaliteit bij de geboorte of de vorige nationaliteit. De VDAB definieert allochtone werkzoekenden als werkzoekenden die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU 27 of EVA-landen³. De VDAB krijgt deze gegevens uit het Rijksregister. Deze oplossing blijkt echter niet ideaal. Door uit te gaan van de eerste nationaliteit van een persoon kan men een onderscheid maken tussen genaturaliseerde Belgen en personen die als Belg geboren zijn. De vorige nationaliteit of de nationaliteit bij geboorte laat echter niet toe om een deel van de migranten van de 2de generatie in kaart te brengen. Zo worden kinderen van een gemengd koppel waarvan één Belg is, geboren met de Belgische nationaliteit. Dit geldt tevens voor kinderen van genaturaliseerde ouders. Zij vallen buiten beschouwing als men uitgaat van de vorige nationaliteit of de nationaliteit bij de geboorte (CGKR, 2010). Vaak is het nochtans de enige oplossing voor het opstellen van arbeidsmarktstatistieken over de bevolking die voortkomt uit immigratie (Debuisson en Perrin, 2004; Vertommen & Martens, Tielens, 2005; Verhoeven, 2000; VDAB, 2010).

³ Europese Unie + IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland

Heel wat internationale instellingen (op verschillende niveaus en met verschillende aanbevelingen, de Verenigde Naties (1998), Eurostat (2007) en de OESO (2004)) zijn er voorstander van om het geboorteland van de individuen als basis te nemen om de impact van de migraties beter te begrijpen. De geboorteplaats van het individu en van zijn ouders blijkt een eenvoudige variabele om te gebruiken en de best aangepaste om een objectief inzicht te krijgen in de oorsprong van een individu. Het is een neutrale variabele die geen enkel verband houdt met de etnische of raciale afkomst van het individu, maar die wel een inzicht in de oorsprong van het individu kan geven (CGKR, 2009).

1.2. Beschikbaar cijfermateriaal

1.1.1. Bronnen: EAK en LFS

De Vlaamse en de Belgische cijfers over de arbeidsmarktsituatie van migranten zijn gebaseerd op de data van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), en voor de Europese vergelijking op de Labour Force Survey (LFS). De EAK is een sociaaleconomische enquête met als voornaamste doelstelling de bevolking op arbeidsleeftijd in beeld te brengen. Deze enquête maakt deel uit van de LFS of de Europese steekproefenquêtes naar de actieve bevolking die door Eurostat, de statistische dienst van de Europese Unie, wordt gecoördineerd. In 2009 hebben in België 85.260 personen van 15 jaar en ouder effectief deelgenomen aan de enquête. Voor het Vlaams Gewest gaat het om een effectieve steekproef van 43.120 personen. De resultaten van de steekproefenquête zijn na verwerking geëxtrapoleerd naar de totale bevolking.

Het gebruik van de EAK heeft enkele belangrijke voordelen. Ten eerste wordt de enquête reeds geruime tijd uitgevoerd, zodat vergelijking in de tijd mogelijk is. Het verwerken van de gegevens gebeurt bovendien vrij snel waardoor de cijfers recent en actueel zijn. Ten tweede registreert de EAK de ondervraagde personen niet enkel naar nationaliteit maar ook naar land van geboorte. Bovendien werd de EAK in het tweede kwartaal van 2008 aangevuld met een ad hoc module waarin de arbeidsmarktsituatie van migranten en hun directe nakomelingen van naderbij werd onderzocht. Hierdoor kunnen we (eenmalig) de nakomelingen van de migranten - de zogenaamde tweede generatie - identificeren. Daarnaast is er op basis van de ad hoc module bijkomende informatie beschikbaar over een aantal variabelen die specifiek betrekking hebben op de bevolking van vreemde herkomst, zoals het migratiemotief en de diplomagelijkwaardigheid. Het derde voordeel van de EAK is dat de resultaten internationaal vergelijkbaar zijn. Door het gebruik van de definities van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) kunnen internationaal vergelijkbare indicatoren opgesteld worden.

Het belangrijkste nadeel van dit databestand is dat ondanks het groot aantal respondenten de steekproefgrootte voor gedetailleerde deelgroepen soms relatief klein blijkt, wat de statistische betrouwbaarheid van de analyses uiteraard beperkt. De EAK is een steekproefenquête waarvan de resultaten na verwerking worden geëxtrapoleerd naar de totale bevolking. De resultaten met (geëxtrapoleerd) minder dan 5.000 individuen zijn niet betrouwbaar te interpreteren. Voor de ad hoc module geldt een ondergrens van 10.000 individuen. Dit heeft tot gevolg dat in een aantal gevallen de gegevens over de 2de generatie niet konden worden gepresenteerd als gevolg van onvoldoende waarnemingen.

1.1.2. Gebruikte begrippen

Om de migranten en hun nakomelingen in hun geheel op te sporen, ongeacht de nationaliteit die ze hebben, wordt in dit rapport het geboortelandcriterium gehanteerd (als alternatief voor het nationaliteitscriterium). Het geboortelandcriterium is enerzijds gebaseerd op het geboorteland van de desbetreffende persoon (om de 1ste generatie migranten te onderscheiden) en anderzijds op het geboorteland van de ouders indien de persoon in België is geboren (om de 2de generatie migranten te onderscheiden).

De eerste generatie migranten, of gewoonweg migranten, worden geïdentificeerd als personen die in het buitenland zijn geboren en op latere leeftijd naar België zijn geïmmigreerd. Hierbij maken we een onderscheid tussen EU-migrant en niet-EU migrant. Tot de EU-migranten worden diegenen gerekend die geboren zijn in een lidstaat van de Europese Unie, met uitzondering van België. Bij de niet-EU migranten gaat het om personen die buiten de Europese Unie zijn geboren.

Daarnaast worden ook de nakomelingen van de niet-EU migranten - de 2de generatie niet-EU migranten - geïdentificeerd. Zij zijn in België geboren, maar hebben ten minste één ouder geboren buiten de EU. Strikt gezien valt de 2de generatie onder de definitie van de autochtone bevolking omdat zij in België geboren zijn. Zij worden echter als een aparte doelgroep benaderd gezien hun minder gunstige positie in de maatschappij en op de arbeidsmarkt.

We onderscheiden de volgende groepen: EU migranten, niet-EU migranten, 2de generatie niet-EU migranten. Deze begrippen worden als volgt gedefinieerd:

- Autochtonen: personen geboren in België en van wie gaan van beide ouders geboren is buiten de Europese Unie
- EU migranten: personen geboren in een andere Europese lidstaat dan België, oftewel 1ste generatie EU migranten
- niet-EU migranten: personen geboren buiten de Europese Unie, oftewel 1ste generatie niet-EU migranten

- 2de generatie niet-EU migranten: personen geboren in België en van wie één of beide ouders geboren is buiten de Europese Unie

Uiteraard heeft de toepassing van dit geboortelandcriterium ook zijn beperkingen. Zo is het niet mogelijk de 3de of latere generaties te identificeren. De omvang van deze derde generatie in de beroepsbevolking blijkt vandaag de dag echter beperkt te zijn, want wanneer men drie generaties in de tijd teruggaat, komt men in een periode terecht waar de immigratie beperkter was. Bovendien waren de toenmalige immigratielanden vaak verschillend van de huidige immigratielanden. Zo zullen er ongetwijfeld veel personen van de 3de generatie met een herkomst uit EU-15 te vinden zijn, maar veel minder personen van de 3de generatie met een herkomst van buiten de Europese Unie (CGRK, 2009). Daarnaast zijn er ook voorbeelden te bedenken van personen die logischerwijs in de verkeerde groep terecht komen (denk aan personen die 'toevallig' in een ander land zijn geboren, zonder daar enige binding mee te hebben of de nakomelingen van ex-kolonisten die in het voormalig Belgisch Kongo zijn geboren). Deze groepen verstoren echter niet het algemene beeld. Ondanks alles blijft het geboortelandcriterium een eerste eenvoudige indicator via dewelke de doelgroep vanuit een nieuwe invalshoek kan worden benaderd.

1.3. Opbouw van het rapport

Het doel van dit rapport is om een uitgebreide stand van zaken te geven van de arbeidsmarktsituatie van de migrantenbevolking in Vlaanderen en in de Europese Unie. De nadruk zal liggen op de bevolking met een niet-Europese herkomst, gezien de maatschappelijke problemen die zich thans manifesteren grotendeels betrekking hebben op personen met een herkomst van buiten de Europese Unie, inclusief gezinsleden en kinderen die in België zijn geboren.

Het rapport gaat van start met een demografische schets van de 1ste en de 2de generatie migranten in Vlaanderen. We bespreken de omvang en hoe ze zijn samengesteld naar herkomst, geslacht, nationaliteit, leeftijd, opleidingsniveau, huishoudsamenstelling en migratiereden. Vervolgens bespreken we de belangrijkste indicatoren met betrekking tot de arbeidsmarktpositie van de verschillende bevolkingsgroepen in Vlaanderen (werkzaamheidsgraad, werkloosheidsgraad, positie van de werkenden en zelfstandig ondernemerschap). Ten slotte bespreken we de arbeidsmarktpositie van de 1ste generatie niet-EU migranten in Vlaanderen en vergelijken we die met de niet-EU migranten in België en de andere Europese landen. De focus voor dit deel ligt op migranten geboren buiten de Europese Unie in vergelijking met personen geboren in de Europese Unie.

Hoofdstuk 2. DE POSITIE VAN MIGRANTEN EN HUN NAKOMELINGEN IN VLAAMS PERSPECTIEF

In dit hoofdstuk maken we telkens een vergelijking tussen personen geboren in het buitenland (migranten) en personen geboren in België). De groep van migranten is opgesplitst in EU migranten (geboren in een ander EU-land dan België) en niet-EU migranten (geboren buiten EU). De nakomelingen van de niet-EU migranten - de zogenaamde 2de generatie – komen waar mogelijk aan bod. De cijfergegevens over de 2de generatie niet-EU migranten zijn uitsluitend gebaseerd op de ad hoc module van EAK die het 2de kwartaal van 2008 beslaat. Zij laten zich door onvoldoende waarnemingen minder uitgebreid vergelijken dan de 1ste generatie.

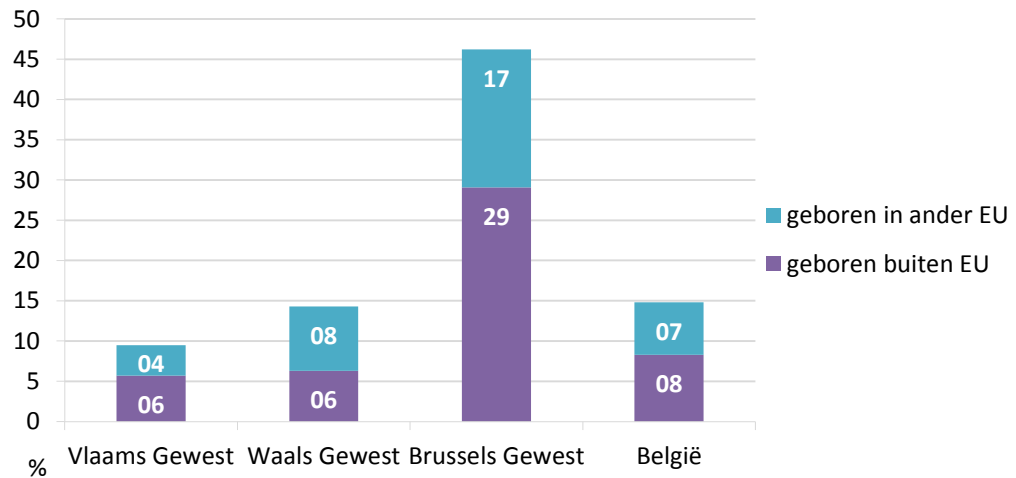
2.1. Persoonskenmerken

2.1.1. Omvang van de verschillende bevolkingsgroepen

In 2009 was bijna één op de tien Vlaamse inwoners tussen 15 en 64 jaar in het buitenland geboren (9,5%). Het gaat om ongeveer 390.000 personen, waarvan ruim 60% geboren is buiten de Europese Unie (234.000 niet-EU migranten) en bijna 40 % in een ander EU land dan België (156.000 EU migranten). Dit komt neer op aandelen van respectievelijk 5,7% en 3,8% in de totale Vlaamse bevolking (figuur 1).

De onderstaande figuur laat ook zien dat in de andere gewesten het aandeel migranten veel groter is dan in het Vlaams Gewest. In het Waals gewest is zowat één op de zeven inwoners in het buitenland geboren (14,3%), in het Brussels Gewest loopt dit zelfs op tot bijna één op de twee inwoners (46,2%). Ook zijn de groepen anders gespreid over de gewesten. In het Waals gewest zijn de EU migranten (8,0%) sterker aanwezig dan de niet-EU migranten (6,3%). In het Brussels gewest zijn de niet-EU migranten oververtegenwoordigd: bijna één op de drie Brusselse inwoners is een niet-EU migrant, tegenover één op de zes een EU migrant.

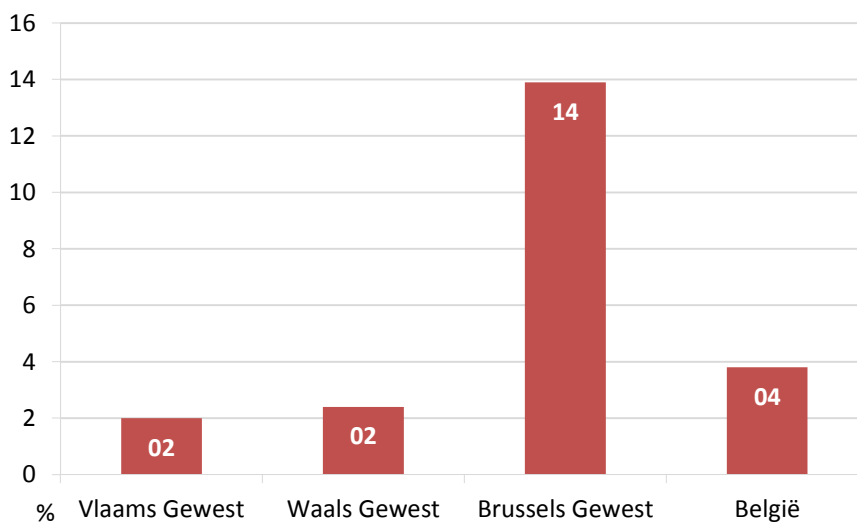
Figuur 1: Verdeling van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) naar geboorteland en gewest (2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

De nakomelingen van de niet-EU migranten maakten in 2008 2,0% uit van de totale Vlaamse bevolking tussen 15 en 64 jaar (figuur 2). Het gaat om ongeveer 82.200 personen. Zij zijn in België geboren, maar hebben minstens één ouder geboren buiten EU. De 2de generatie niet-EU migranten is ruimer vertegenwoordigd in het Waals en het Brussels Gewest dan in het Vlaams Gewest: 13,9% van de Brusselse inwoners en 2,4% van de Waalse inwoners heeft één of twee ouders geboren buiten EU.

Figuur 2: Aandeel van de 2de generatie niet-EU migranten in de totale bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) naar gewest (2de kwartaal 2008)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.1.2. Herkomstlanden

Voor wat betreft de personen geboren in een ander EU land dan België blijft de migratie van de aangrenzende landen een belangrijke rol spelen in Vlaanderen. De Nederlanders (40,1%) vormen veruit de grootste groep van elders geboren personen. Daarnaast zijn ook personen geboren in Duitsland (12,8%), Frankrijk (8,9%), Italië (7,2%) en Polen (6,8%) goed vertegenwoordigd. Samen maken zij ruim 77% uit van de EU migranten in Vlaanderen.

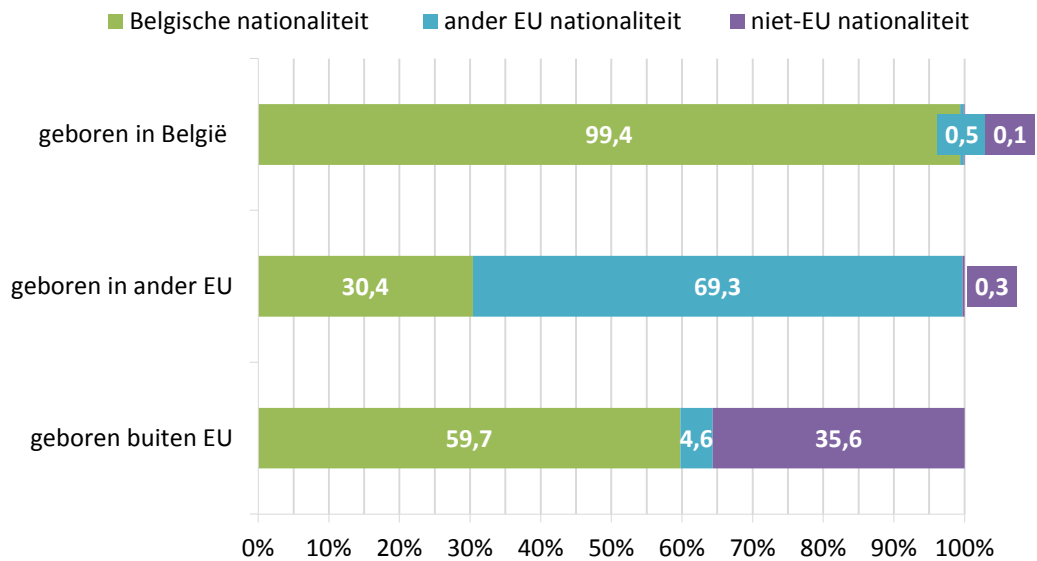
Binnen de groep van personen geboren buiten de EU blijven de traditionele immigratielanden sterk vertegenwoordigd. De koplopers zijn de personen geboren in Marokko (20,1%), op geringe afstand gevolgd door personen geboren in Turkije (15,2%). Ook het aandeel personen geboren in één van de voormalige Sovjetrepublieken (6,9%) en ex-Joegoslavië (6,6%) is beduidend. Naast de traditionele migratiestromen is de instroom in België ook meer divers dan vroeger en komt ze ook uit verder gelegen delen van de wereld. Zo worden ook kleinere herkomstgroepen gevormd door personen geboren in de Subsahara (o.m. Rwanda en Congo), Zuidoost-Azië (o.m. Filippijnen, Vietnam en China) en Zuidwest-Azië (o.m. Pakistan en India).

De nakomelingen van de migranten uit de traditionele immigratielanden maakten in 2008 een fors deel uit van de 2de generatie migranten: één op de drie heeft een Noord-Afrikaanse afkomst en één op de vier heeft een Turkse herkomst. Dit hangt deels samen met de migratiegeschiedenis van hun ouders, maar ook met de relatief hoge vruchtbaarheid van die groepen. Hoewel het gemiddeld kindertal van Turkse en Marokkaanse vrouwen snel is afgenomen, krijgen zij nog steeds bijna twee keer zoveel kinderen als autochtone vrouwen (T. Eggerickx, A. Bahri, N. Perrin, 2006). Bovendien speelt het ook een rol dat 2de generatie Turken en Marokkanen vaak trouwen met een partner uit het land van herkomst (Lodewijckx, 2010). De kinderen van deze echtparen worden tot de 2de generatie gerekend.

2.1.3. Naturalisatie

Figuur 3 laat duidelijk zien dat de overgrote meerderheid van de niet-EU migranten de Belgische nationaliteit (59,7%) of de nationaliteit van een andere Europese lidstaat (4,6%) heeft. Van de EU migranten heeft slechts een minderheid de Belgische nationaliteit (30,4%). Het is ook wel zo dat voor de laatstgenoemden het immigratiebeleid minder restrictief is. Binnen de Europese Unie geldt immers een vrij verkeer van personen waardoor de verblijfsreglementering voor EU migranten veel soepeler is dan die voor de niet-EU migranten.

Figuur 3: Verdeling van de bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en nationaliteit (Vlaams Gewest, 2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Deze cijfers tonen ook aan dat de bevolking die voortkomt uit immigratie aanzienlijk wordt onderschat als beroep wordt gedaan op het nationaliteitscriterium. Anno 2009 verdwijnt bijna 60% van de totale bevolking geboren buiten de EU uit beeld indien men de doelgroep afbakt op basis van nationaliteit. Bij de EU migranten gaat het om ruim 30% van de totale bevolking die buiten beschouwing wordt gelaten.

De nakomelingen van de niet-EU migranten verdwijnen helemaal uit beeld als we beroep doen op de nationaliteitsstatistieken. In 2008 bezat meer dan 95% van de 2de generatie niet-EU migranten de Belgische nationaliteit.

2.1.4. Man/vrouwverhouding

Het overwicht van de mannelijke bevolking bij de migranten dat viel toe te schrijven aan de onvolledige gezinshereniging behoort definitief tot het verleden. Tabel 1 laat zien dat de man/vrouwverhouding bij de verschillende groepen weinig afwijkt van de autochtone verhouding van 50,7% mannen en 49,3% vrouwen.

Tabel 1: Verdeling van de bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en geboorteland (Vlaams Gewest, 2009)

	man	vrouw	totaal
geboren in België	50,7	49,3	100,0
geboren in ander EU	49,3	50,7	100,0
geboren buiten EU	49,7	50,3	100,0

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Ook bij de 2de generatie niet-EU migranten tellen we in het tweede kwartaal van 2008 vrijwel evenveel mannen als vrouwen: 51,2% mannen en 48,8% vrouwen.

Deze algemene cijfers verbergen echter belangrijke verschillen naargelang het geboorteland. Zo zijn de mannen zeer sterk in de meerderheid bij migranten afkomstig uit onder meer Italië en Pakistan. De vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de migrantenpopulatie afkomstig uit Polen, Vietnam en de Filippijnen. Bij nog andere is de verhouding tussen de seksen meer in evenwicht.

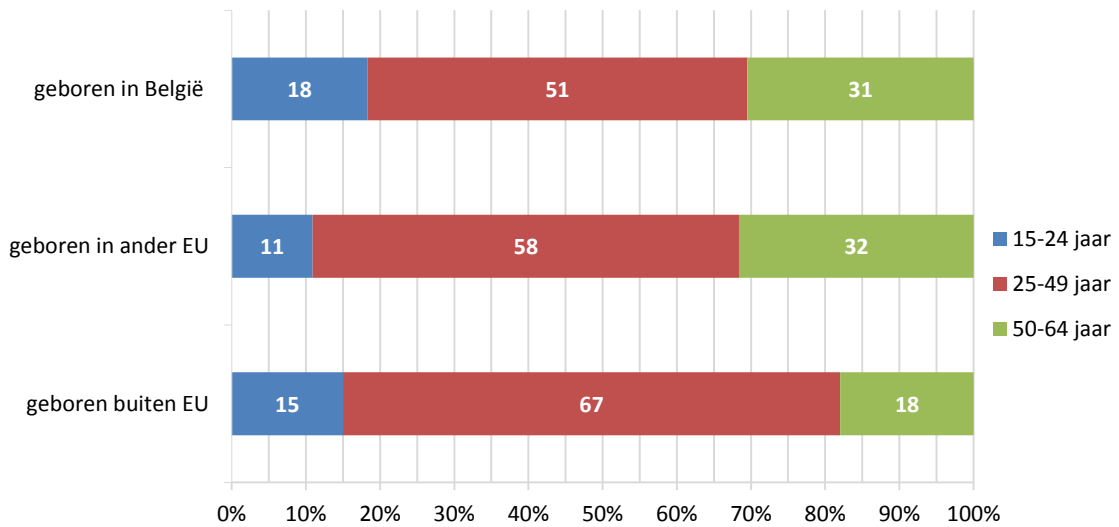
Volgens Perrin, Bahri en Eggerickx (2006) kan de vervrouwelijking van de migratie worden beschouwd als een gevolg van gezinshereniging- en vorming, als het resultaat van de ontwikkeling van emigratiepaden naar specifieke beroepssectoren zoals het restaurantwezen, de huishoudelijke arbeid of gezondheidszorg, maar ook als een versterking van de vrouwen in het migratieproject. Steeds meer vrouwen gaan ook op eigen initiatief overzee werken in plaats van hun eerder geïmmigreerde echtgenoot te volgen.

2.1.5. Leeftijdsprofiel

De onderstaande figuur leert ons dat de leeftijdsstructuur van de personen geboren in het buitenland afwijkt van die van de autochtone bevolking. De jongste leeftijdsgroep is sterk ondervertegenwoordigd bij de EU migranten, en in mindere mate, bij de niet-EU migranten: 10,9% van de EU migranten en 15,0% van de niet-EU migranten is tussen 15 en 24 jaar, terwijl dat geldt voor 18,3% van de autochtonen.

Verder is bij de niet-EU migranten de middelste leeftijdsgroep oververtegenwoordigd: 67,1% onder hen is tussen 25 en 49 jaar oud, tegenover 51,2% bij de autochtonen en 57,5% bij de EU migranten. Tot slot valt op dat de niet-EU migranten minder sterk vergrijsd zijn dan de autochtonen en de EU migranten. Van de niet-EU migranten is minder dan één op vijf tussen 50 en 64 jaar, tegenover bijna één op drie van de autochtonen en de EU migranten.

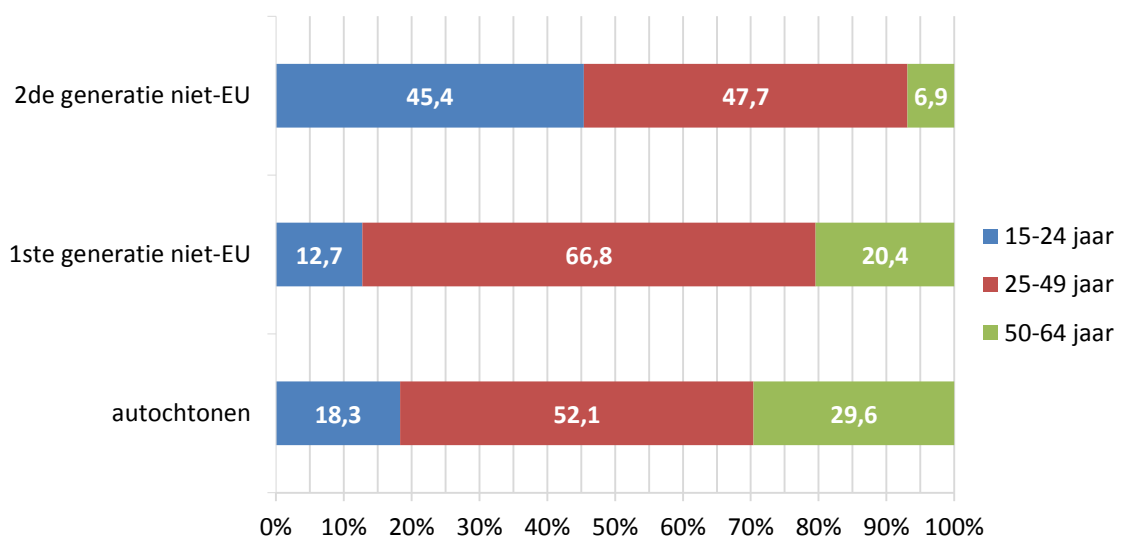
Figuur 4: Verdeling van de bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en leeftijd (Vlaams Gewest, 2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Het leeftijdsprofiel van de 2de generatie wordt gekenmerkt door een hoog aandeel jongeren (figuur 5). Ruim 45,4% van de 2de generatie niet-EU migranten behoorde in 2008 tot de jongste leeftijdsgroep. Dit aandeel was twee tot bijna vier keer zo groot als bij de autochtonen (17,7%) en de niet-EU migranten (12,7%). Met slechts 6,9% 50-plussers is van vergrijzing onder 2de generatie niet-EU migranten nauwelijks al sprake. Van de autochtonen is 30,0% een 50-plusser en van de niet-EU migranten 20,4%.

Figuur 5: Verdeling van de bevolking (15-64 jaar) naar herkomst en leeftijd (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

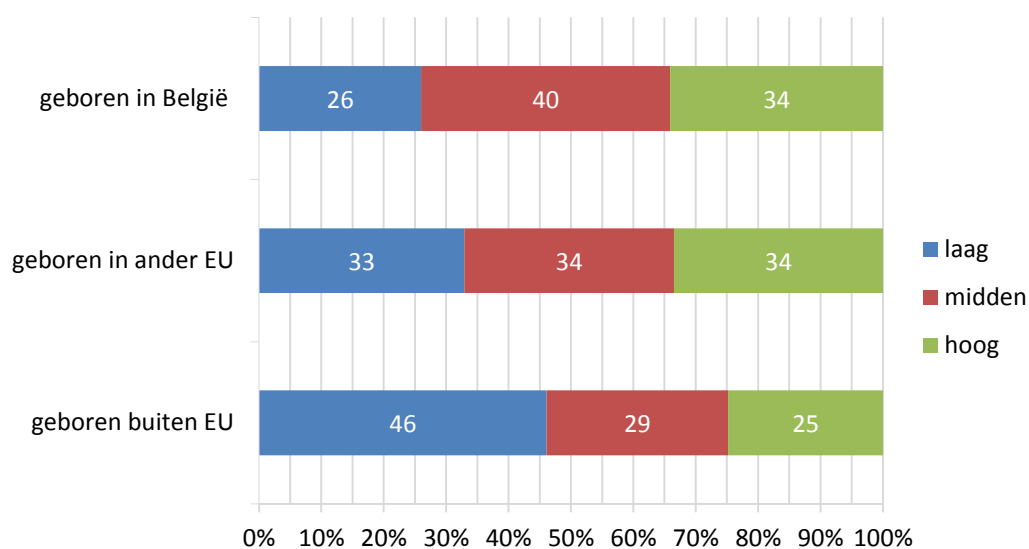
Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.1.6. Behaald onderwijsniveau

Naar onderwijsniveau wordt een onderscheid gemaakt tussen laaggeschoold (met maximaal een getuigschrift secundair onderwijs 2de graad), middengeschoold (met een diploma hoger secundair onderwijs) en hooggeschoold (met een diploma hoger of universitair onderwijs). In deze paragraaf worden enkel de 25- tot en met 64-jarigen opgenomen in de analyse. Dit omdat de 15- tot en met 24-jarigen vaak nog studeren.

Figuur 6 toont aan dat het onderwijsniveau van de niet-EU migranten gemiddeld veel lager is dan dat van de autochtonen en de EU migranten. In 2009 heeft ruim 46,1% van de niet-EU migranten hooguit het lager secundair onderwijs afgerond. Dit geldt voor 32,9% van de EU migranten en voor 26,0% van de autochtonen.

Figuur 6: Verdeling van de bevolking (25-64 jaar) naar onderwijsniveau en geboorteland (Vlaams Gewest, 2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

De niet-EU migranten, en in mindere mate de EU migranten, hebben ook minder vaak dan autochtonen hun middelbaar onderwijs afgerond. Bijna 40% van de autochtonen is middengeschoold, tegenover 33,6% van de EU migranten en 29,1% van de niet-EU migranten. Mannen hebben vaker een diploma hoger secundair onderwijs dan vrouwen, zowel bij de autochtonen als bij de migranten.

Ten slotte hebben de niet-EU migranten ook minder vaak een hogere opleiding genoten na het middelbaar onderwijs dan de autochtonen. Bijna één vierde van de niet-EU migranten is

hooggeschoold, tegenover ruim één derde van de autochtonen. Het aandeel hooggeschoolden onder de EU migranten is vergelijkbaar met dat van de autochtonen: 33,9% onder hen heeft een onderwijsniveau op het hoogste niveau. Bij de migranten zijn mannen vrijwel even vaak hooggeschoold als vrouwen, terwijl bij de autochtonen vrouwen vaker dan mannen hooggeschoold zijn.

Op basis van gegevens uit de speciale EAK-module kan ook achterhaald worden of migranten gebruik hebben gemaakt van systemen om de gelijkwaardigheid van de buitenlandse diploma's te bepalen. Hieruit blijkt dat de overgrote meerderheid van de migranten - die een baan hebben of een baan binnen 3 maand beginnen of een baan zoeken of wensen - geen procedure heeft opgestart voor de erkenning van het behaalde buitenlandse diploma. Dit geldt voor 86,2% van de EU migranten en 82,8% van de niet-EU migranten.

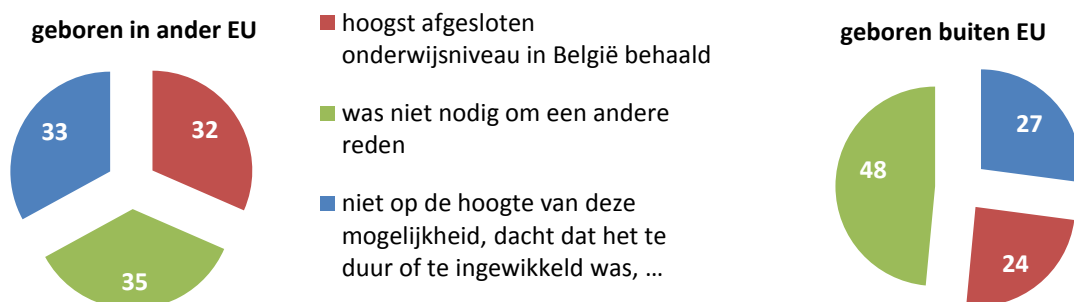
Tabel 2: Opstarten van procedure voor het bekomen van diplomagelijkwaardigheid (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

(%)	geboren in EU	geboren buiten EU
geen procedure opgestart	86,2	82,8
procedure opgestart	13,8	17,1

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Van de personen die geen procedure hebben opgestart was dit voor 27,1% van de niet-EU migranten en 31,5% van de EU migranten niet nodig omdat het hoogst behaalde diploma in België werd behaald. Het merendeel van de migranten heeft echter geen procedure opgestart omwille van andere redenen. Ruim de helft van de niet-EU migranten en één derde van de EU migranten gaf als reden aan niet op de hoogte te zijn van deze mogelijkheid, of dacht dat het te duur of ingewikkeld was.

Figuur 7: Reden waarom men geen procedure heeft opgestart (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

De niet-EU migranten dienen vaker een aanvraag in voor diplomagelijkingstelling dan de EU-migranten: 13,8% van de EU-migranten en 17,1% van de niet-EU migranten heeft een procedure opgestart om de gelijkwaardigheid van het diploma te bekomen. De volgende figuur laat zien dat het merendeel van de personen die een procedure opstarten de gelijkwaardigheid bekomen, de EU migranten vaker dan de niet-EU migranten.

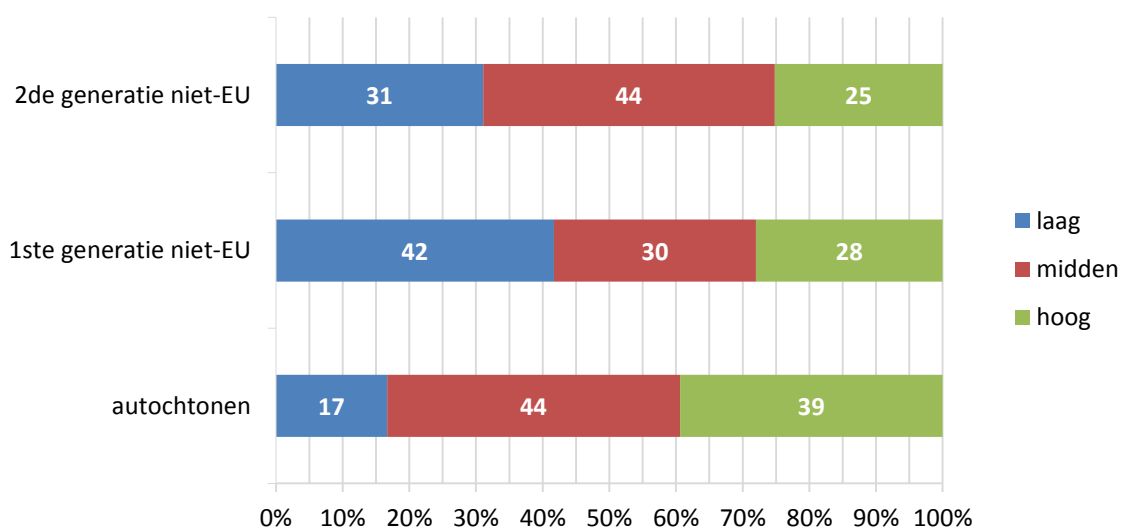
Figuur 8: Erkenning van diplomagelijkwaardigheid (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Figuur 9 vergelijkt het onderwijsniveau van de 2de generatie migranten met die van autoctonen enerzijds en de 1ste generatie niet-EU migranten anderzijds. Omdat veel niet-EU migranten van de 2de generatie hun opleiding nog niet voltooid hebben en het aandeel 50-plussers er relatief klein is, wordt het onderwijsniveau van de bevolking bepaald voor de leeftijdsgroep 25 tot 49 jaar.

Figuur 9: Verdeling van de bevolking (25-49 jaar) naar herkomst en onderwijsniveau (Vlaams Gewest, 2^e kwartaal 2008)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Het onderwijsniveau van 2de generatie niet-EU migranten is gemiddeld lager dan dat van de autochtonen, maar ze is wel vaker geschoold dan de 1ste generatie niet-EU migranten. Bijna één derde van de 2de generatie niet-EU migranten tussen 25 en 49 jaar is laaggeschoold, tegenover 'slechts' 16,7% van de autochtonen en 41,7% van de 1ste generatie niet-EU migranten. De 2de generatie migranten zijn duidelijk meer onderwijs gaan volgen dan hun leeftijdsgenoten die in het buitenland zijn geboren, maar ook zij blijven in vergelijking met autochtonen vaker laaggeschoold.

Niettemin stellen we vast dat de 1ste generatie niet-EU migranten in verhouding met de 2de generatie migranten meer hooggeschoolden telt: 28,0% van de 1ste generatie is hooggeschoold, tegenover 25,2% van 2de generatie niet-EU migranten. Belangrijk om op te merken is dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen personen die hun diploma in België of in het buitenland behaald hebben. Beiden blijven echter ver achter in vergelijking met de autochtone bevolking. Van de autochtonen tussen 25 en 49 jaar heeft bijna vier op tien een opleidingsniveau op het hoogste niveau.

De schoolloopbaan van veel allochtone jongeren verloopt problematisch. Uit een grootschalige peiling bij 9000 Vlaamse jongeren die uitgevoerd werd door de interuniversitaire onderzoeksgroep SONAR blijkt dat een groot deel van de allochtone jongeren in het secundair onderwijs reeds start met een achterstand. Ze volgen in veel mindere mate het algemeen secundair onderwijs en blijven vaker zitten dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Ongeveer de helft van de allochtone jongeren van Turkse en Noord-Afrikaanse origine verlaat in Vlaanderen het secundair onderwijs zonder diploma. Van de Turkse en Noord-Afrikaanse allochtonen begint minder dan 20% van de jongens en 25% van de meisjes aan het hoger onderwijs, bij de autochtone jongeren is dit respectievelijk 57% en 71% (Duquet et al, 2006).

2.1.7. Huishoudsamenstelling

In deze paragraaf wordt nagegaan in welke mate de autochtonen in hun huishoudsamenstelling verschillen van de migranten. Binnen de variabele huishoudsamenstelling wordt een onderscheid gemaakt tussen 'alleenstaand', 'samenwonend met partner zonder kinderen', 'samenwonend met partner en één kind', 'samenwonend met partner en twee kinderen', 'samenwonend met partner en drie kinderen of meer', 'alleenstaand', 'alleenstaande ouder met kind(eren)', 'inwonend bij ouders' en 'overige'. We beperken de analyse tot de bevolking van 25 tot en met 64 jaar. De reden hiervoor is dat de meeste jongeren voor hun vijftiengste nog in het ouderlijk huis wonen. De positie en de arbeidsdeelname van deze jonge bevolkingsgroep wordt in de eerste plaats bepaald door andere factoren dan hun huishoudsamenstelling, met name door het feit of ze hun studies al beëindigd hebben of niet.

Opgesplitst naar huishoudsamenstelling zijn de verschillen vooral groot tussen de niet-EU migranten enerzijds en de autochtonen en de EU migranten anderzijds (zie tabel 3). Zo zijn er relatief weinig niet-EU migranten die samenwonen met een partner en geen kinderen hebben. Deze groep is bijna half zo groot als bij de autochtonen en de EU-migranten: 13,0%, tegenover 25,4% en 24,2%. Ook samenwonend met één kind komt minder vaak voor bij de niet-EU migranten dan bij de autochtonen en de EU migranten: 12,8%, tegenover 15,3% en 16,1%.

Tabel 3: Verdeling van de bevolking (25-64 jaar) naar geboorteland en huishoudsamenstelling (Vlaams Gewest, 2009)

(%)	geboren in België	geboren in ander EU	geboren buiten EU
totaal	100,0	100,0	100,0
Samenwonend met partner zonder kinderen	25,4	24,2	13,0
Samenwonend met partner en 1 kind	15,3	16,1	12,8
Samenwonend met partner en 2 kinderen	19,0	21,1	19,2
Samenwonend met partner en 3 of meer kinderen	7,4	8,2	23,6
Hoofd eenoudergezin	6,3	5,8	8,6
Alleenstaande	12,4	13,5	11,7
Inwonend bij de ouders	5,0	nb	nb
Overige	9,2	9,1	8,9

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Daartegenover bevinden zich onder de niet-EU migranten juist veel meer samenwonenden met drie of meer kinderen dan bij de andere groepen: 23,6%, tegenover 8,2% van de EU migranten en 7,4% van de autochtonen. De voorbije decennia is de grootte van de huishoudens echter gevoelig afgenomen bij de niet-EU migranten, hetgeen aansluit bij de ontwikkeling die het westerse gezin al verscheidene tientallen jaren doormaakt (Perrin, Bahri en Eggerickx, 2006).

Een ander verschil tussen de niet-EU migranten enerzijds en de autochtonen en de EU migranten anderzijds is dat de eerste vaker als alleenstaande ouder met kinderen het huishouden voert. Binnen elke herkomstgroep geldt dit voor vrouwen dubbel zo vaak als voor mannen. De oververtegenwoordiging van kwetsbare alleenstaande ouders met kind(eren) binnen de niet-EU migrantenpopulatie is een ommekeer binnen de huishoudens van de niet-EU migranten. Volgens Perrin, Bahri en Eggerickx (2006) kan de sterke groei van het aantal alleenstaande ouders met kind(eren) onder de niet-EU migranten gelezen worden als een afkalving van het traditionele gezin. Voor deze alleenstaande ouders komen de risico's van sociaaleconomische achteruitgang bovenop de risico's van uitsluiting en discriminatie vanwege hun herkomst.

2.1.8. Migratiereden

Met migratiereden richten we ons op de reden waarom bepaalde personen besloten hebben te migreren. De informatie over migratiemotieven van in het buitenland geboren personen zijn gebaseerd op gegevens uit de EAK-module, waarin de redenen om te migreren zijn ingedeeld in vijf categorieën: het aangaan van een job in het buitenland (arbeidsmigratie), om te trouwen of samen te wonen (gezinsvormende migratie), het zich voegen bij eerder gemigreerde gezinsleden (gezinsherenigde migratie), of het zoeken van internationale bescherming omdat men in het land van herkomst wordt vervolgd (asielmigratie). De categorie ‘andere redenen’ is een cluster van uiteenlopende redenen, die onder meer over de grens studeren, medische verzorging en pensioen omvatten. Enkel de personen van 15 tot en met 64 jaar die niet in België geboren zijn en die minstens 15 jaar waren wanneer ze zich hier (voor het laatst) hebben gevestigd, moesten deze vraag beantwoorden.

De grootste groep migranten bestaat uit gezinsmigranten: 46,4% van de niet-EU migranten en 42,2% van de EU migranten is geïmmigreerd om familiale redenen (tabel 4). Bij gezinsmigratie is er in eerste instantie meestal sprake van gezinsherenigde migratie: partner en kinderen voegen zich bij de eerder geïmmigreerde migrant. Daarna treedt in veel gevallen gezinsvormende migratie op doordat (jongere) migranten vaak een partner uit het herkomstland huwen. Ook Turken en Marokkanen van de 2de generatie trouwen bijvoorbeeld nog steeds in meerderheid met een partner uit het herkomstland (Lodewijckx, 2010). Ten slotte dient vermeld te worden dat gezinsmigratie niet alleen in Vlaanderen en België de belangrijkste reden is om te migreren. In de meeste OESO-landen is gezinsmigratie het belangrijkste immigratiekanaal (OECD, 2010).

Tabel 4: Voornaamste reden voor migratie (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

In %	geboren in ander EU	geboren buiten EU
arbeidsmigratie	18,9	15,3
gezinsmigratie	42,2	46,4
<i>gezinshereniging</i>	24,6	30,7
<i>gezinsvorming</i>	17,6	15,7
asielmigratie	nb	19,0
andere reden	37,4	19,4
Totaal	100,0	100,0

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Na gezinsmigratie komt asielmigratie het meest voor bij niet-EU migranten. Bijna één op vijf van de niet-EU migranten is als asielzoeker naar België gekomen.

Voor de niet-EU migranten is het veel moeilijker om als arbeidsmigrant naar België te komen dan voor personen uit de EU lidstaten. Arbeidsmigratie komt dan ook vaker voor bij de EU

migranten dan bij de niet-EU migranten: 18,9% van de EU migranten en 15,3% van de niet-EU migranten is naar België gekomen met als hoofdobjectief om te werken. Tot de eerste oliecrisis in de jaren zeventig van de vorige eeuw was het voor niet-EU migranten relatief eenvoudig om werk te vinden en verblijfspapieren te verkrijgen. In die periode was er een grote vraag vanuit de industrie naar laaggeschoolde arbeid. Kort na het uitbreken van de oliecrisis werden echter een aantal wetten goedgekeurd om de migratiestromen aan banden te leggen. De niet-EU migranten krijgen daardoor slechts de toestemming om naar België te komen om te werken indien een arbeidsmarktonderzoek heeft uitgewezen dat er geen geschikte arbeidskrachten gevonden worden op de Belgische of Europese arbeidsmarkt⁴. Voor de EU migranten, daarentegen, geldt binnen de Europese Unie een vrij verkeer van werknemers. Dit wil zeggen dat EU migranten in een andere EU lidstaat mogen gaan werken zonder dat ze hiervoor een visum of arbeidskaart moeten aanvragen.

2.2. Positie op de arbeidsmarkt

Dit hoofdstuk besteedt aandacht aan de positie van de migranten en hun nakomelingen op de Vlaamse arbeidsmarkt. Allereerst bespreken we in welke mate de verschillende herkomstgroepen aanwezig zijn op de arbeidsmarkt, en in hoeverre de verschillen blijven standhouden als we rekening houden met een aantal achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, nationaliteit, verblijfsduur en migratiereden. Daarna beschrijven we de invloed van de economische crisis op de arbeidsmarktpositie van de niet-EU migranten, en hoe hun positie in de periode 2004-2009 geëvolueerd is. Vervolgens gaat de aandacht uit naar de werkende migranten, afgemeten aan het statuut, het arbeidsregime en het contracttype. Ten slotte komt het zelfstandig ondernemerschap aan bod.

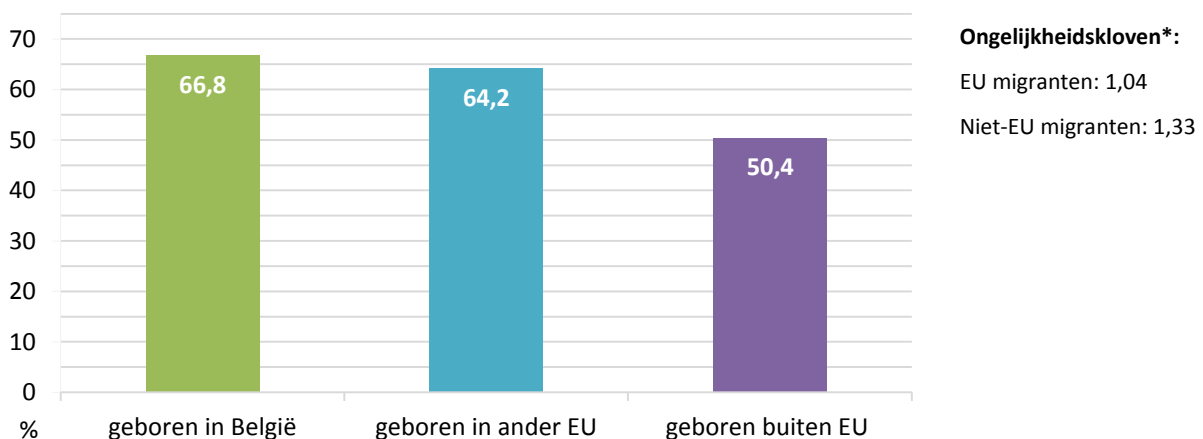
⁴ Op dit principe bestaan er enkele belangrijke uitzonderingen en kunnen sommige categorieën van vreemdelingen een arbeidskaart aanvragen zonder dat er naar de arbeidsmarkt wordt gekeken. Het gaat onder meer om hooggeschoold personeel, leidinggevend personeel, gespecialiseerde technici, navorsers, gasthoogleraren, au pairs, stagiaires en beroepssporters.

2.2.1. Algemene werkzaam- en werkloosheidsgraad

Voor de beschrijving van de arbeidsmarktpositie van de verschillende bevolkingsgroepen is inzicht in de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad een goed vertrekpunt. De werkzaamheidsgraad geeft weer welk aandeel van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) een baan heeft. De werkloosheidsgraad geeft weer welk aandeel van de beroepsactieve bevolking werkloos is. De beroepsactieve bevolking bestaat uit werklozen en werkenden. We berekenen ook telkens de ongelijkheidskloof om het relatief verschil in werkzaamheid (werkloosheid) tussen autochtonen en migranten in kaart te brengen.

Autochtonen nemen zoals verwacht de gunstigste positie in op de arbeidsmarkt: 66,8% van de autochtonen tussen 15 en 64 jaar heeft een baan (figuur 10). De EU migranten hebben een aandeel werkenden dat weinig afwijkt van dat van de autochtonen (64,2%). De niet-EU migranten, daarentegen, nemen de grootste achterstand in op de arbeidsmarkt: 50,4% onder hen heeft een baan. De ongelijkheidskloof bedraagt 1,33 of anders gezegd de arbeidsdeelname van de autochtonen ligt 33% hoger dan die van de niet-EU migranten.

Figuur 10: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (15-64 jaar) volgens geboorteland (Vlaams Gewest, 2009)

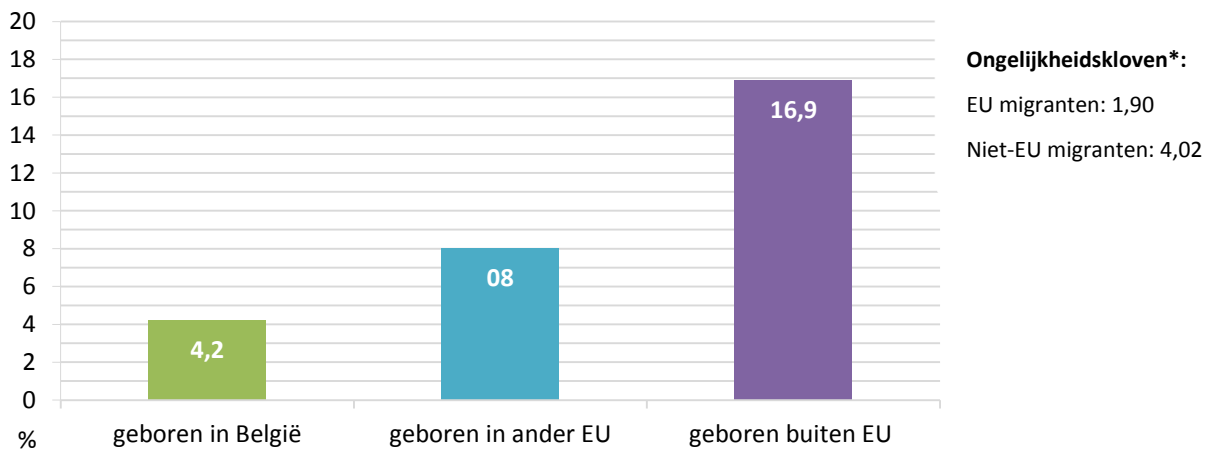

*ongelijkheidskloof: de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België tegenover de werkzaamheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Ook uit de werkloosheidscijfers kunnen we afleiden dat er bij de niet-EU migranten, en in mindere mate bij de EU migranten, sprake is van een reëel tewerkstellingsprobleem (figuur 11). Van de autochtonen die zich aanbieden op de arbeidsmarkt is slechts 4,2% werkloos, tegenover 8,0% van de EU migranten en 16,9% van de niet-EU migranten. Anders gezegd, de EU migranten zijn tot twee keer vaker werkloos dan autochtonen, de niet-EU migranten zelfs tot vier keer vaker.

Figuur 11: Werkloosheidsgraad en ongelijkheidskloven (15-64 jaar) volgens geboorteland (Vlaams Gewest, 2009)

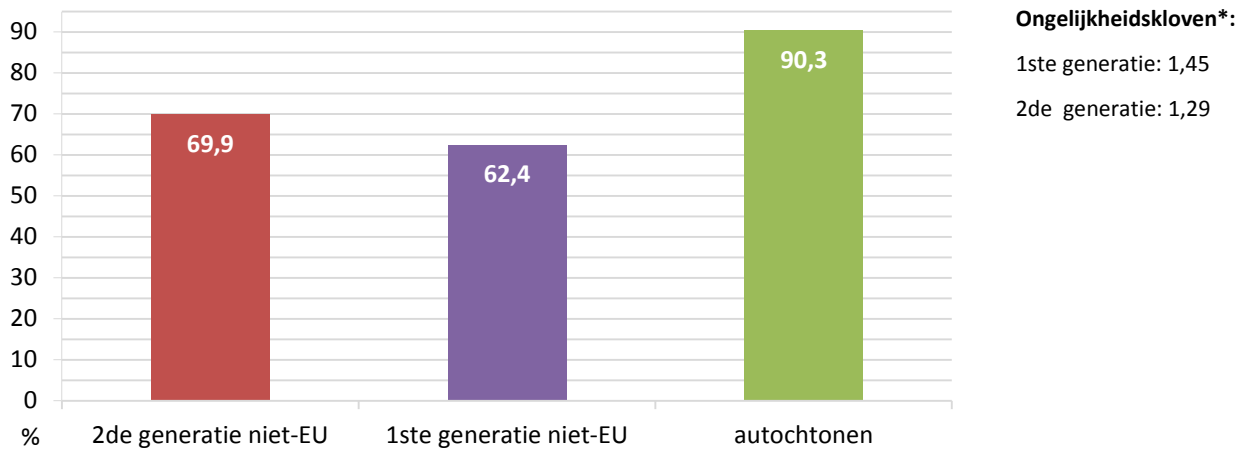

*ongelijkheidskloof: de werkloosheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU tegenover de werkloosheidsgraad van personen geboren in België

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Over de 2de generatie niet-EU migranten kunnen we met minder stelligheid uitspraken doen over hun arbeidsmarktpositie gezien het een kleinere steekproef betreft (zie paragraaf 1.1.1.). Bovendien volgt het merendeel van de 2de generatie nog onderwijs en is niet actief op de arbeidsmarkt. Voor een zinvolle vergelijkbaarheid van de werkzaamheidsgraad bij de 2de generatie niet-EU migranten beperken we ons tot de leeftijdsgroep 25 tot 49 jaar, omdat er bij de 2^e generatie sprake is van een oververtegenwoordiging van (schoolgaande) jongeren en een ondervertegenwoordiging van 50-plussers in vergelijking met de andere groepen (zie paragraaf 2.1.5.). Wel mag verwacht worden dat de komende jaren heel wat 2de generatie niet-EU migranten het onderwijs zullen verlaten en zich op de arbeidsmarkt zullen begeven.

Figuur 12: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (25-49 jaar) volgens herkomst (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK module 2008 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Uit figuur 12 kunnen we afleiden dat de arbeidsmarktpositie van de 2de generatie niet-EU migranten weliswaar beter is ten opzichte van de 1ste generatie, maar dat de kloof met hun autochtone leeftijdgenoten blijft bestaan: 69,9% van de 2de generatie niet-EU migranten tussen 25 en 49 jaar heeft een baan, tegenover 62,4% van de 1^e generatie niet-EU migranten en 90,3% van de autochtonen. Hiermee ligt de arbeidsdeelname van de autochtonen 29% hoger dan die van de 2de generatie niet-EU migranten en zelfs tot 45% hoger dan die van de 1ste generatie.

Uit deze algemene cijfers blijkt al duidelijk dat er een hiërarchie zit in de arbeidsdeelname op basis van herkomst. In wat volgt vragen we ons af of de verschillen in de arbeidsdeelname blijven bestaan indien we rekening houden met een aantal achtergrondkenmerken. Daartoe brengen we de variabelen geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, nationaliteit en migratiereden in de analyse.

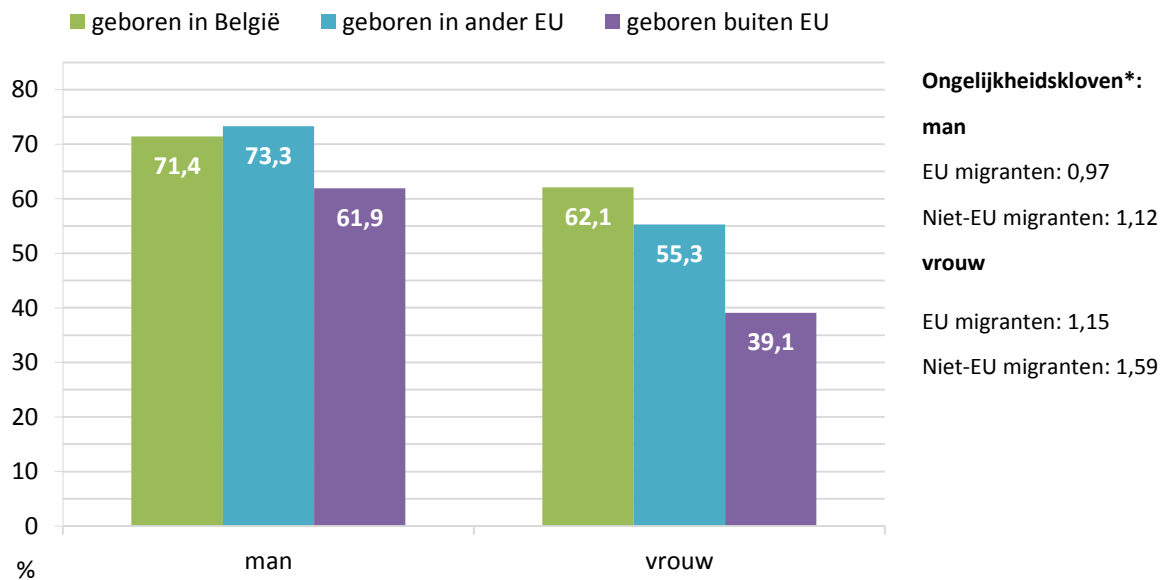
2.2.2. Werkzaamheidsgraad naar achtergrondkenmerken

2.2.2.1. Geslacht

De minder gunstige arbeidsmarktpositie van de migranten is voor een belangrijk deel te wijten aan de beperkte arbeidsdeelname van de vrouwen. In figuur 13 wordt de arbeidsdeelname van de migranten voor de mannen en de vrouwen afzonderlijk vergeleken met die van de autochtonen. Van de niet-EU migranten hebben zowel de mannen als de vrouwen minder vaak een baan dan hun autochtone collega's, maar de kloof in de arbeidsdeelname tussen autochtonen en niet-EU migranten is meer uitgesproken onder de vrouwen dan onder de mannen. De arbeidsdeelname van de autochtone vrouwen (62,1%) ligt maar liefst 59% hoger dan die van de vrouwen geboren buiten EU (39,1%), terwijl die van

de autochtone mannen (71,4%) 12% hoger ligt dan die van de mannen geboren buiten de EU (61,9%). Ook de vrouwelijke EU migranten (55,3%) zijn minder vaak werkzaam dan de autochtone vrouwen, terwijl de mannelijke EU migranten (73,3%) vaker aan het werk zijn dan autochtone mannen.

Figuur 13: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (15-64 jaar) volgens geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)

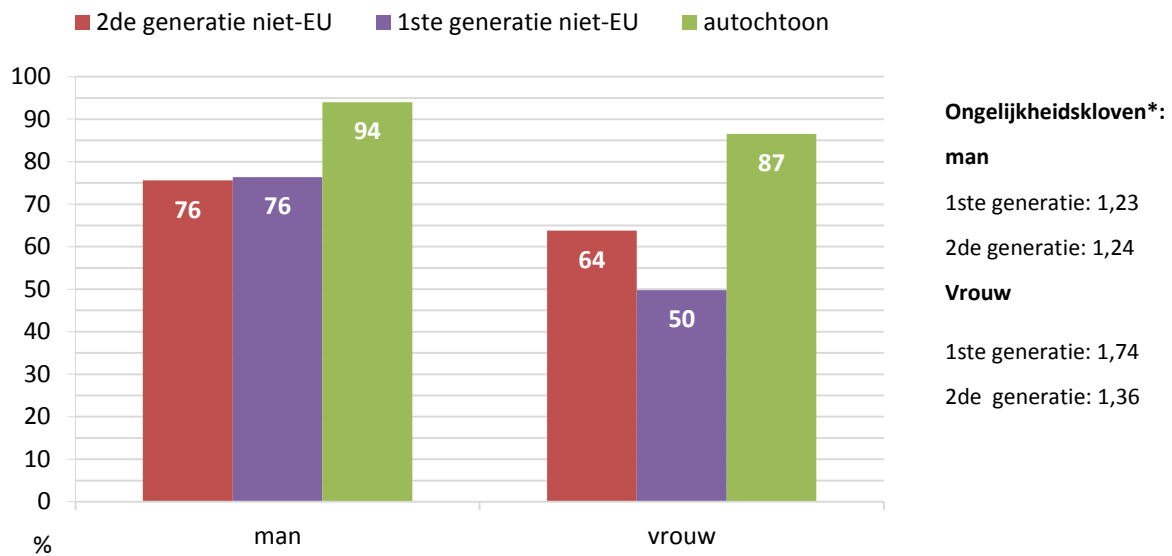

*ongelijkheidskloof: de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België tegenover de werkzaamheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

In figuur 14 wordt de werkzaamheidsgraad van de 2de generatie mannen en vrouwen tussen 25 en 49 jaar vergeleken met die van de niet-EU migranten en met die van de autochtonen. Het eerste dat opvalt is dat er nauwelijks een verschil in arbeidsdeelname bestaat tussen de 1ste en 2de generatie niet-EU mannen. De arbeidsdeelname van mannelijke niet-EU migranten die geboren en getogen zijn in België ligt vrijwel op hetzelfde niveau als die van de niet-EU migranten die elders geboren zijn en pas later naar België zijn gekomen (rond 76%). Bij de vrouwen zien we een ander beeld. De vrouwen van de 2de generatie zijn wel opvallend vaker aan het werk dan de vrouwen van de 1ste generatie: 63,8% tegenover 49,8%. In vergelijking met autochtonen hebben zowel de mannen als de vrouwen een grote achterstand in te halen. De arbeidsdeelname van de autochtone mannen en vrouwen ligt respectievelijk 24% en 36% hoger dan die van de 2de generatie mannen en vrouwen.

Figuur 14: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (25-49 jaar) volgens herkomst en geslacht (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

*ongelijkheidskloof: de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België tegenover de werkzaamheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008(Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

De ongelijkheid in de arbeidsdeelname tussen vrouwen en mannen is veel groter onder de migranten dan onder de autochtonen (tabel 5). De genderkloof, die we berekenen we door het aandeel mannen aan het werk te delen door het aandeel werkende vrouwen, is het hoogst onder de groep van niet-EU migranten (1,58). De arbeidsdeelname van de mannelijke niet-EU migranten is maar liefst 58% hoger dan die van hun vrouwelijke collega's, terwijl die van de autochtone mannen 'slechts' 15% hoger ligt dan die van de autochtone vrouwen.

De EU migranten bevinden zich daar tussenin met een genderkloof die half zo groot is als bij de niet-EU migranten, doch nog steeds dubbel zo groot als bij de autochtonen (1,33).

Tabel 5: Werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) volgens geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)

in (%)	man	vrouw	genderkloof (man-vrouw)
geboren in België	71,4	62,1	1,15
geboren in ander EU	73,3	55,3	1,33
geboren buiten EU	61,9	39,1	1,58

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Deze grote verschillen in arbeidsdeelname doen vermoeden dat het kostwinnersmodel meer stand blijft houden bij de migranten dan bij de autochtonen. Het hoge aandeel beroepsinactieven onder de vrouwelijke migranten - vooral de niet-EU migranten - vormt een bijkomend argument om deze stelling aan te nemen. In 2009 begaf bijna de helft van de

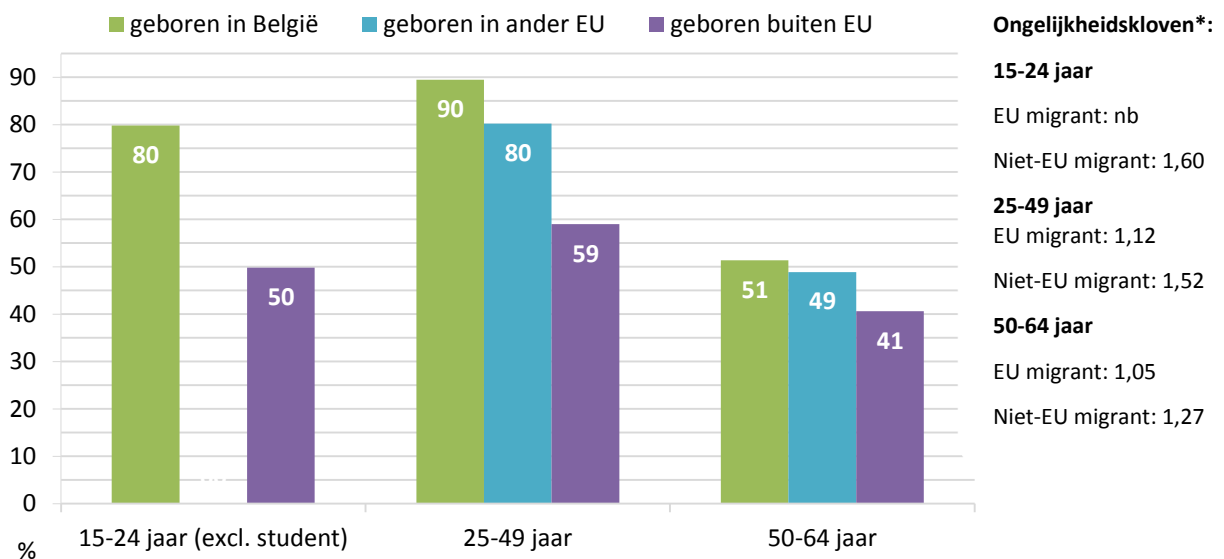
vrouwelijke niet-EU migranten zich niet op de arbeidsmarkt, tegenover ruim één vierde van de autochtone vrouwen en één derde van de vrouwelijke EU migranten. Zij zijn inactief en niet op zoek naar werk. Opmerkelijk is dat dit ook geldt voor vrouwelijke migranten met een hoger scholingsniveau. Zij maken hun langdurige investering in het onderwijs veel minder te gelde op de arbeidsmarkt dan autochtone vrouwen. Bij de mannen, daarentegen, zijn de verschillen in inactiviteit veeleer beperkt.

Bij de 2de generatie migranten tussen 25 en 49 jaar ligt de genderkloof een stuk lager (1,18) dan bij de niet-EU migranten (1,53) en leunt die dichterbij de kloof van de autochtonen (1,09).

2.2.2.2. Leeftijdsklasse

Binnen elke leeftijdsgroep is de arbeidsdeelname van de autochtonen veel hoger dan die van de niet-EU migranten en in mindere mate hoger dan die van de EU migranten (figuur 15).

Figuur 15: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (15-64 jaar) volgens geboorteland en leeftijd (Vlaams Gewest, 2009)

*ongelijkheidskloof: de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België tegenover de werkzaamheidsgraad van personen geboren in ander EU/buiten EU

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

De jongeren hebben traditioneel een erg lage werkzaamheidsgraad. Van de 15- tot 24-jarigen is 29% bij de autochtonen aan het werk, tegenover 23,8 procent bij de niet-EU migranten. De belangrijkste oorzaak van de relatief lage werkzaamheid van de jongeren is het groot aantal studenten binnen deze leeftijdsgroep, die zelden hun studies combineren met een (bij)job (Stevens, 2009). Wanneer we de arbeidsdeelname van de jongeren zonder

de studenten berekenen, blijkt de intrede op de arbeidsmarkt voor de jonge migranten geboren buiten de EU opvallend minder vlot te verlopen dan voor de autochtone jongeren: 49,8% van de jonge niet-EU migranten die niet meer studeren heeft werk, tegenover 79,8% van de autochtonen (figuur 15).

De arbeidsdeelname van deze autochtone jongeren ligt hiermee 60% hoger dan die van de niet-EU migranten. Deze cijfers zijn verontrustend, gezien de snelle inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt wordt beschouwd als één van de sleutelfactoren voor hun integratie op langere termijn (OECD, 2010).

De 25- tot 49-jarigen vormen de meest beroepsactieve leeftijdsgroep, zowel bij de autochtonen als bij de migranten. Van de autochtonen tussen 25 en 49 jaar heeft 89,5% een baan. Dit geldt voor 80,2% van de EU migranten en 59,0% van de niet-EU migranten. Binnen deze leeftijdsgroep observeren we niet alleen een grote kloof tussen de autochtonen en de niet-EU migranten (1,52), maar bestaat er ook een significante kloof tussen de autochtonen en de EU migranten (1,12).

Ook bij de 50-plussers zijn de autochtonen het vaakst aan het werk (51,4 procent), gevolgd door de EU migranten (48,9 procent) en ten slotte de niet-EU migranten (40,6 procent). De verschillen in de arbeidsdeelname zijn onder de 50-plussers minder groot dan in de andere leeftijdsgroepen, maar hun arbeidsdeelname is sowieso laag. Ouderen participeren minder doordat ze vervroegd met pensioen zijn gegaan, arbeidsongeschikt zijn geworden of er niet in slagen weer een baan te vinden nadat ze eenmaal werkloos zijn geworden (Departement WSE, 2010)

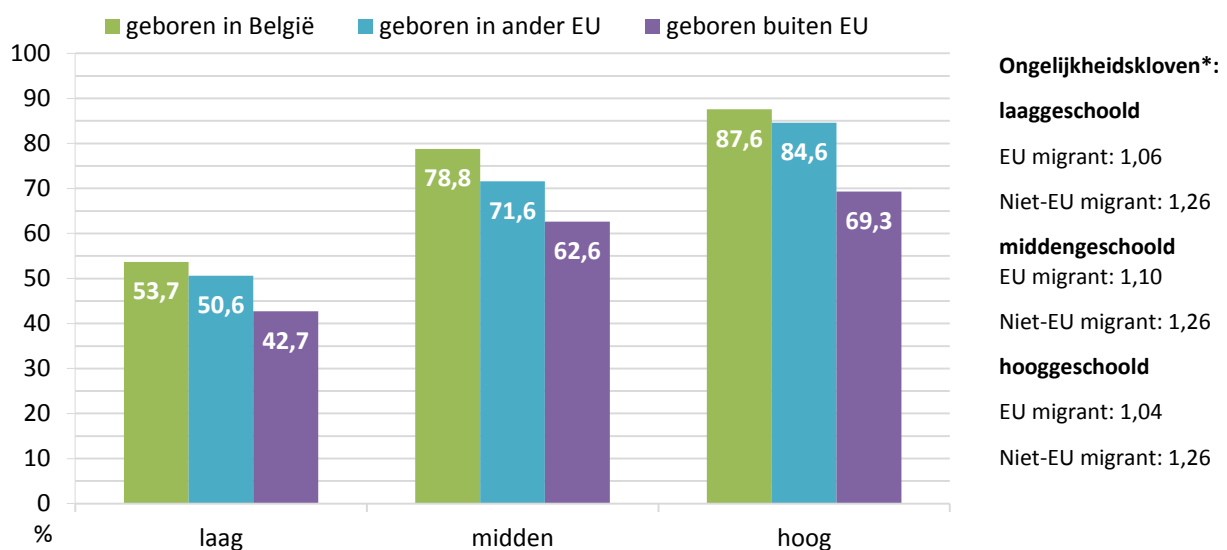
2.2.2.3. Behaald onderwijsniveau

Het is bekend dat de opleiding sterk bepalend is voor de kansen op het krijgen van werk. Hoe hoger het scholingsniveau, hoe groter het aandeel werkenden. Dit geldt zowel voor autochtonen als voor migranten. Om een eventuele vertekening door nog studerende jongeren uit te sluiten, beperken we deze analyse van het scholingsniveau tot de leeftijdsgroep van 25 tot en met 64 jaar.

Eerder is gebleken dat het onderwijsniveau van de niet-EU migranten gemiddeld veel lager is dan dat van de autochtonen (zie paragraaf 2.1.6). Dit heeft tot gevolg dat de algemene arbeidsdeelname van de niet-EU migranten neerwaarts wordt gedrukt omdat de laaggeschoolden – met een relatief lage werkzaamheidsgraad - een aanzienlijk deel uitmaken van de groep van niet-EU migranten. Die verschillen in behaald onderwijsniveau bieden echter op zichzelf geen voldoende verklaring voor de grote verschillen in de arbeidsdeelname volgens onderwijsniveau die in figuur 16 in beeld zijn gebracht. Binnen elk onderwijsniveau is de arbeidsdeelname van de autochtonen veel hoger dan die van de niet-

EU migranten, en in mindere mate, hoger dan die van de EU migranten. De laaggeschoolde niet-EU migranten hebben de minst gunstige positie op de arbeidsmarkt: 42,7% onder hen heeft een baan, tegenover 53,7% van de autochtonen. De laaggeschoolde EU migranten hebben een aandeel werkenden dat relatief weinig afwijkt van dat van de autochtonen: 50,6% onder hen is aan het werk.

Figuur 16: Werkzaamheidsgraad en ongelijkheidskloven (25-64 jaar) volgens geboorteland en onderwijsniveau (Vlaams Gewest, 2009)

*ongelijkheidskloof: de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België tegenover de werkzaamheidsgraad van personen geboren in een ander EU/buiten EU

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/Steunpunt WSE)

Van de middengeschoolden heeft 78,8% bij de autochtonen een baan, tegenover 71,6% bij de EU migranten en 62,6% bij de niet-EU migranten. Ook de hooggeschoolde niet-EU migranten zijn minder vaak aan het werk dan de autochtone hooggeschoolden, terwijl de arbeidsdeelname van de hooggeschoolde EU-migranten (84,6%) nauw aanleunt bij die van de autochtonen.

Als we de achterstand van migranten op de arbeidsmarkt uitdrukken in kloven, blijkt de kans op werk niet toe te nemen bij een hoger onderwijsniveau. Binnen elk onderwijsniveau ligt de arbeidsdeelname van de autochtonen 26% hoger dan die van de autochtonen. De autochtonen en de niet-EU migranten zijn dus niet alleen in ongelijke mate aan het werk, het verschil in arbeidsdeelname neemt zelfs niet af bij een hoger onderwijsniveau. Ook de middengeschoolde EU migranten hebben beduidend minder kans op werk in vergelijking met hun autochtone collega's.

Daarnaast kan op basis van de bestaande literatuur vastgesteld worden dat er bij de in- en doorstroom op de arbeidsmarkt van hogergeschoolde niet-EU migranten problemen bestaan met overkwalificatie. Zij ondervinden nog steeds moeilijkheden om hun diploma's en werkervaring te vertalen naar een tewerkstellingspositie op niveau (OECD,2008; Geets et al, 2010).

2.2.2.4. Nationaliteit

Verwacht wordt dat genaturaliseerde migranten het doorgaans beter doen op de arbeidsmarkt dan de migranten met een vreemde nationaliteit. Tabel 6 laat zien dat niet-EU migranten met de Belgische nationaliteit vaker aan het werk zijn dan migranten met een nationaliteit van buiten de EU: 53,6% tegenover 44,7%. Voor de EU migranten geldt echter het omgekeerde: personen met een Belgische nationaliteit zijn minder vaak aan het werk dan personen met een EU nationaliteit (59,1% tegenover 66,5%).

Tabel 6: Werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) volgens geboorteland en nationaliteit (Vlaams Gewest, 2009)

	Belgische nationaliteit	ander EU nationaliteit	niet-EU nationaliteit
geboren in ander EU	59,1	66,5	nb
geboren buiten EU	53,6	nb	44,7

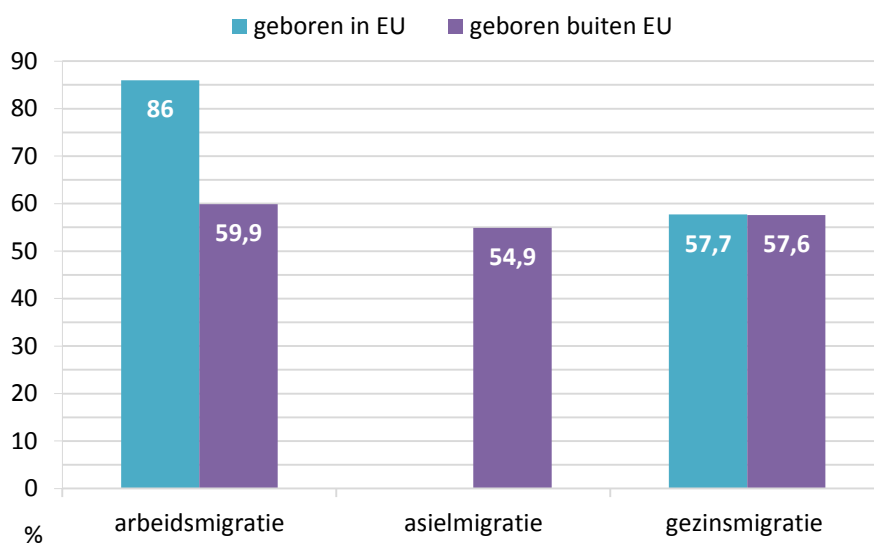
Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Uit onderzoek blijkt dat genaturaliseerde niet-EU migranten doorgaans voor hun naturalisatie ook al meer succes hebben op de arbeidsmarkt, maar dat de naturalisatie zorgt voor een bijkomende verbetering. Naturalisatie lijkt migranten vooral makkelijker toegang te geven tot beter betaald jobs en jobs bij de overheid (Manço,2010; OCDE, 2010).

2.2.2.5. Migratiereden

Van alle personen geboren in het buitenland hebben de 'arbeidsmigranten' geboren in een ander EU-land dan België veruit de hoogste arbeidsdeelname: 86,0% onder hen heeft een baan (figuur 17). Bij de niet-EU migranten is 60% van de arbeidsmigranten aan het werk. Van de migranten die om gezinsredenen naar België zijn geïmmigreerd, is bijna 58% aan het werk, zowel bij de EU migranten als de niet-EU migranten. De asielmigranten geboren buiten de EU hebben de laagste arbeidsdeelname: 54,9% onder hen heeft een baan.

Figuur 17: Werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) naar geboorteland en migratiereden (Vlaams Gewest, 2de kwartaal 2008)

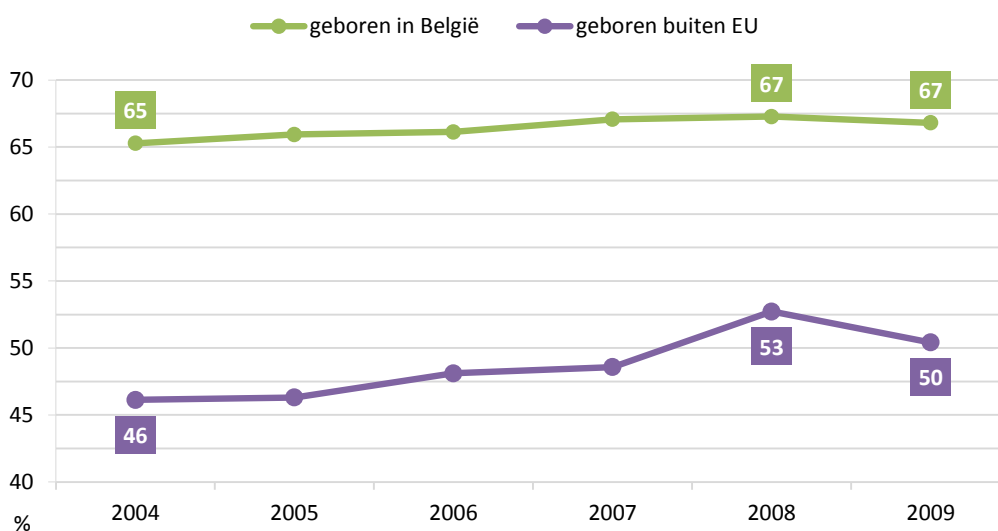

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK-module 2008 (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.2.3. Evolutie van de werkzaamheid en werkloosheid

Wat is de invloed van de economische crisis geweest op de arbeidsmarktpositie van de niet-EU migranten, en hoe evolueerde de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad in de voorbije 5 jaar? Bij de bespreking van de conjuncturele ontwikkelingen beperken we ons tot de niet-EU migranten die we vergelijken met de autochtonen.

Figuur 18: Evolutie van de werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) volgens geboorteland (Vlaams Gewest, 2004-2009)

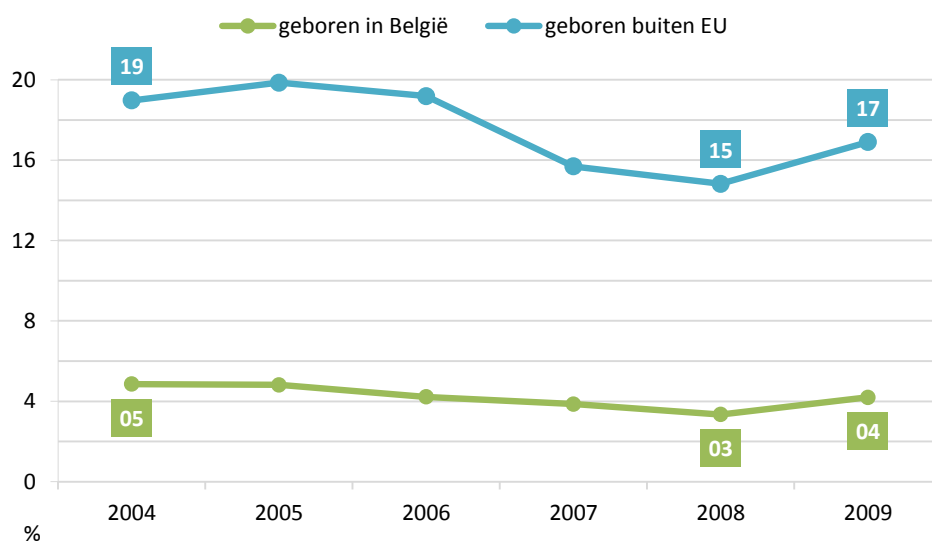

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Figuur 18 laat duidelijk zien dat na een forse verbetering van de arbeidsmarktpositie van migranten tussen 2005 en 2008 er binnen deze groep harde klappen gevallen zijn in 2009. In het crisisjaar 2009 is de arbeidsdeelname van de niet-EU migranten veel sterker afgenomen dan die van de autochtonen (respectievelijk -2,3 ppt en -0,5 ppt). Daar staat tegenover dat de arbeidsdeelname bij niet-EU migranten in de periode 2004-2009 met 4,3 procentpunten steeg, terwijl deze van autochtonen bescheiden toenam met 1,5 procentpunt. We kunnen veronderstellen dat de krapte op de arbeidsmarkt de kansen van de niet-EU migranten verbeterd heeft. Deze krapte heeft de werkgevers aangemoedigd om bepaalde delen van het arbeidsaanbod niet langer buiten de poort te houden. Het feit dat niet-EU migranten meer dan autochtonen aangewezen zijn op jobs in de industrie en de bouw, alsook vaker tijdelijke jobs uitoefenen, maakt echter dat zij de eerste slachtoffers zijn in geval van laagconjunctuur. Daar komt bij dat veel onder hen pas recentelijk een baan hebben gevonden: het last-in-first-out-principe werkt dan ook niet in hun voordeel.

In figuur 19 is de evolutie van de werkloosheidsgraad in beeld gebracht. We zien dat na jarenlange daling, de werkloosheid onder de niet-EU migranten weer fors is opgelopen in 2009. De werkloosheid onder de niet-EU migranten is ook veel sterker gestegen dan bij de autochtonen (respectievelijk +2,1 ppt en +0,9 ppt.). Hoewel de werkloosheid onder de niet-EU migranten weer oploopt, moet tegelijkertijd worden geconstateerd dat de huidige situatie van niet-EU migranten in vergelijking met die van enkele jaren geleden nog steeds relatief beter is.

Figuur 19: Evolutie van de werkloosheidsgraad (15-64 jaar) volgens geboorteland (Vlaams Gewest, 2004-2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Grootste slachtoffers van de crisis: jongeren, mannen en middengeschoolden

In tabel 7 bekijken we de evolutie van de werkzaamheidsgraad volgens enkele persoonskenmerken. De daling van het aandeel werkende niet-EU migranten als gevolg van de economische crisis heeft zicht vooral bij de jongeren (-4,5 ppt), de middengeschoolden (-3,3 ppt) en de mannen (-3,1 ppt) voorgedaan. Voor de mannelijke en de middengeschoolde niet-EU migranten is hiermee de vooruitgang die ze de afgelopen jaren geboekt hadden volledig teloor gegaan. Hun arbeidsdeelname ligt weer op hetzelfde niveau als in 2004.

Ook de vrouwelijke niet-EU migranten hebben hun arbeidsdeelname in 2009 zien inkrimpen (-1,7 ppt), doch op lange termijn tekenen zij de grootste stijging op van alle groepen (+8,0 ppt). Ook de laaggeschoolde niet-EU migranten hebben in de afgelopen jaren (+5,1 ppt) een heuse inhaalbeweging gemaakt, die in beperkte mate gedrukt geweest is door de economische crisis (-1,8 ppt). De arbeidsdeelname van de hooggeschoolde niet-EU migranten is tussen 2004-2009 licht gedaald. De (beperkte) vooruitgang die ze geboekt hadden, is verloren gegaan met de economische crisis.

Tabel 7: Evolutie van de werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) volgens geboorteland en persoonskenmerken (Vlaams Gewest, 2004-2009)

	geboren in België			geboren buiten EU		
	2009 (%)	tov 2004 (ppt)	tov 2008 (ppt)	2009 (%)	tov 2004 (ppt)	tov 2008 (ppt)
totaal	66,8	+1,5	-0,5	50,4	+4,3	-2,3
geslacht						
man	71,4	-0,7	-0,9	61,9	0,0	-3,1
vrouw	62,1	+3,9	0,0	39,1	+8,0	-1,7
leeftijd						
15-24	29,0	-4,3	-2,8	23,8	+0,4*	-1,6
15-24 (excl. student)	79,8	-0,8	-3,6	49,8	+2,1*	-4,5
25-49	89,5	+2,5	-0,4	59,0	+4,4	-2,9
50-64	51,4	+7,0	+1,9	40,6	+6,4	-1,5
onderwijsniveau						
laag	53,7	+0,2	-0,3	42,7	+5,1	-1,8
midden	78,8	+0,9	-0,6	62,6	+0,2	-3,3
hoog	87,6	+0,4	-0,1	69,3	+0,4	-1,6

* t.o.v. 2005

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.3. De werkenden

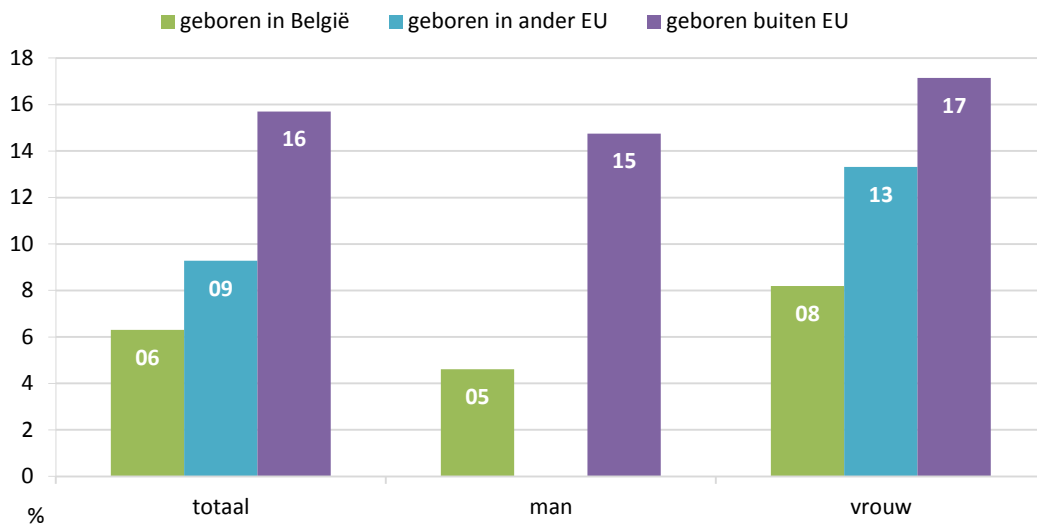
In het voorgaande is de arbeidsdeelname van de migranten en de autochtonen besproken in samenhang met andere factoren. In de volgende paragraaf wordt de aandacht uitsluitend gericht op de positie van de werkenden, meer bepaald gaan we dieper in op het contracttype, het arbeidsregime en het statuut dat ze bekleden. Ten slotte nemen we het ondernemerschap onder de loep. Steeds zal een vergelijking worden gemaakt van de positie van werkende migranten met die van werkende autochtonen, al dan niet opgesplitst naar geslacht.

2.3.1. Tijdelijk werk

De autochtonen hebben minder vaak een tijdelijke job dan de EU migranten, die op hun beurt ook minder vaak een tijdelijke job hebben dan de niet-EU migranten (figuur 20). Dit geldt zowel voor de vrouwen als voor de mannen. Van de autochtone loontrekkenden werkt 6,3% met een tijdelijk contract. Bij de EU migranten is dat 9,3% en bij de niet-EU migranten loopt dit zelfs op tot 15,7%. De vrouwelijke niet-EU migranten zijn koplopers in tijdelijk werk: één op de zes loontrekkenden heeft een tijdelijk contract.

Bij autochtonen is tijdelijke arbeid vooral een intredekanaal voor jongeren, maar liefst 55,9% van alle loontrekkenden met een tijdelijk contract is jonger dan 30 jaar. Dit lijkt minder het geval te zijn voor de niet-EU migranten, waarbij slechts 36,7% jonger is dan 30 jaar.

Figuur 20: Aandeel tijdelijke arbeid in de loontrekkende bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)

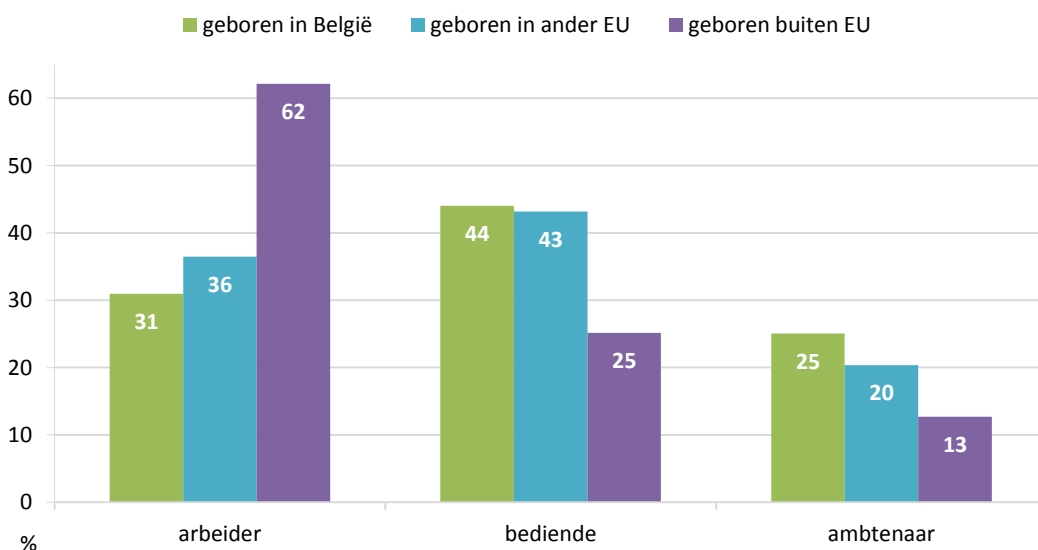

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.3.2. Statuut

De niet-EU migranten zijn dubbel zo vaak tewerkgesteld als arbeider in vergelijking met de autochtonen: 62,2% van de niet-EU migranten heeft een arbeiderstatuut, tegenover 30,9% van de autochtonen (figuur 21). Bij de EU migranten gaat het om 36,5%. Omgekeerd zijn de niet-EU migranten, logischerwijze minder vaak tewerkgesteld in een bediende- of ambtenaarstatuut in vergelijking met de autochtonen en de EU migranten.

Figuur 21: Verdeling van de loontrekkende bevolking (15-64 jaar) naar statuut, geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.3.3. Arbeidsregime

Tabel 10 laat zien dat er weinig aanzienlijke verschillen zijn tussen autochtonen en migranten met betrekking tot voltijdse of deeltijdse arbeid. We kunnen vaststellen dat zowel de mannelijke als de vrouwelijke migranten iets vaker deeltijds tewerkgesteld zijn dan hun autochtone collega's. Globaal genomen zijn niet-EU migranten echter minder vaak deeltijds tewerkgesteld dan autochtonen. Dit valt te verklaren door het feit dat er relatief meer mannen (die veelal voltijds werken) bij de loontrekkende niet-EU migranten zijn dan bij de autochtonen.

Tabel 8: Verdeling van de loontrekkende bevolking (15-64 jaar) naar arbeidsregime, geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)

(%)	totaal		man		vrouw	
	voltijds	deeltijds	voltijds	deeltijds	voltijds	deeltijds
geboren in België	73,3	26,7	91,0	9,0	53,6	46,4
geboren in ander EU	71,9	28,1	90,4	9,6	51,8	48,2
geboren buiten EU	74,8	25,2	89,5	10,5	52,4	47,6

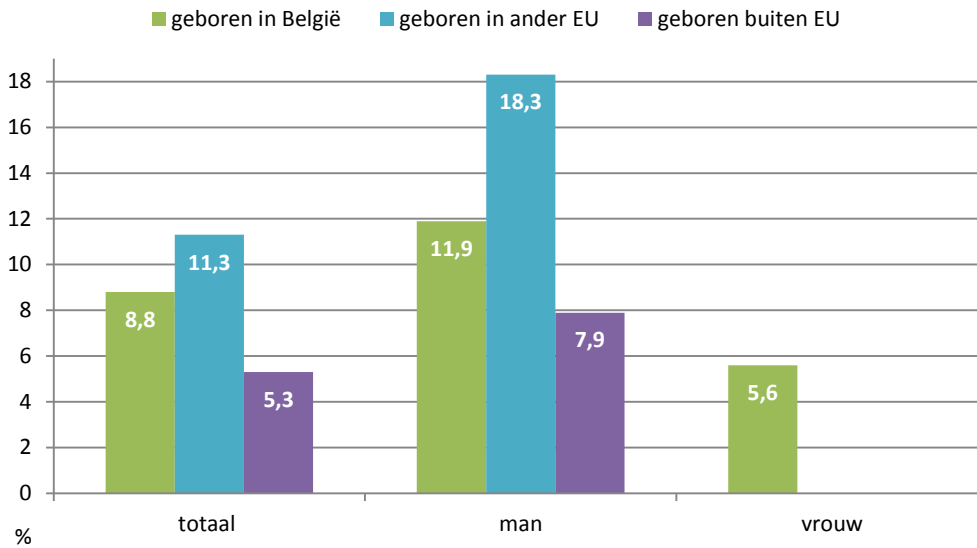
Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

2.3.4. Ondernemerschap

Een zelfstandige wordt hier omschreven als elke persoon die als zelfstandige in hoofdberoep actief is. Het betreft zowel zelfstandigen met als zonder personeel. Helpers en meewerkende familieleden (zonder vergoeding) worden hier niet in rekening gebracht.

Slechts 5,3% van de niet-EU migranten tussen 15 en 64 jaar is actief als zelfstandige, tegenover 8,8% van de autochtonen. De EU migranten, daarentegen, zijn opvallend meer actief als zelfstandige dan de autochtonen (11,3%), vooral de mannelijke EU migranten (18,3%). Bij de vrouwen is het zelfstandig ondernemerschap in het algemeen lager dan bij mannen, zowel bij de autochtonen als bij de migranten. Bij de vrouwelijke migranten zijn er te weinig zelfstandigen om dit aandeel betrouwbaar weer te geven.

Figuur 22: Aandeel zelfstandigen in de totale bevolking (15-64 jaar) naar geboorteland en geslacht (Vlaams Gewest, 2009)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Departement WSE/ Steunpunt WSE)

Hoofdstuk 3. DE ARBEIDSMARKTPOSITIE VAN NIET-EU MIGRANTEN IN EUROPEES PERSPECTIEF

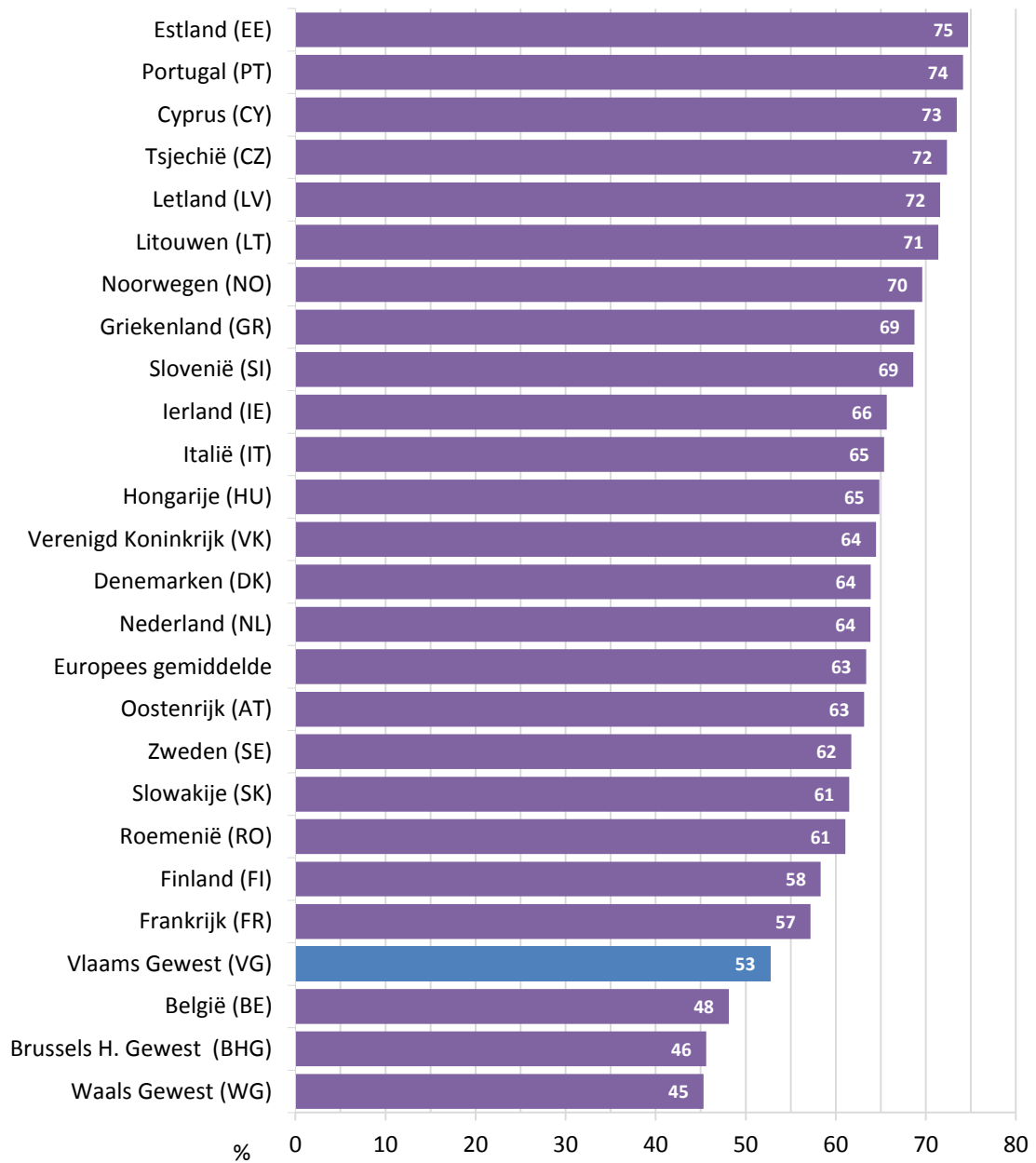
In dit hoofdstuk vergelijken we de arbeidsmarktpositie van de niet-EU migranten in Vlaanderen met die van de niet-EU migranten in België en de andere Europese landen. De focus ligt op migranten geboren buiten de Europese Unie in vergelijking met personen geboren in de Europese Unie. Bij de groep van personen geboren in de Europese Unie maken we geen onderscheid tussen personen geboren in eigen land en personen geboren in een andere EU-lidstaat. De data van de andere Europese lidstaten zijn gebaseerd op de Labour Force Survey⁵ van Eurostat. Aangezien de data voor 2009 nog niet beschikbaar waren bij de verwerking van de gegevens, kunnen we de impact van de economische crisis in dit hoofdstuk niet mee in rekening brengen.

⁵ We beschikken niet over gegevens m.b.t. Duitsland. Wanneer gesproken wordt over het Europees gemiddelde zijn er dan ook geen data voor Duitsland mee opgenomen in de berekening hiervan. In sommige analyses worden ook andere landen niet opgenomen in de berekening. Dit wordt dan telkens vermeld.

3.1. Werkzaamheid

In figuur 23 vergelijken we de werkzaamheidsgraad van de niet-EU migranten in Vlaanderen en België ten opzichte van die van de andere Europese lidstaten in 2008. Hieruit blijkt dat de arbeidsdeelname van de niet-EU migranten in Vlaanderen en België zeer laag is in een Europees vergelijkend perspectief. In 2008 had respectievelijk 52,7% en 48,1% van de niet-EU migranten van 15 tot 64 jaar in Vlaanderen en België een betaalde baan, tegenover 63,4% gemiddeld in de Europese Unie. In Brussel en Wallonië was de arbeidsdeelname van de niet-EU migranten zelfs nog heel wat lager (respectievelijk 45,6% en 45,3%). Op landenniveau scoren alle EU-lidstaten beter dan België (en Vlaanderen), maar de mate waarin verschilt enigszins. De hoogste arbeidsdeelname werd in 2008 gemeten in Estland en Portugal (respectievelijk 74,7% en 74,1%). Van onze buurlanden scoort Nederland boven het Europees gemiddelde met een werkzaamheidsgraad van 63,8%. Frankrijk bevindt zich daarentegen met 57,2% op de voorlaatste plaats, zij het met nog steeds een aanzienlijke voorsprong op hekkensluiter België (48,1%).

Figuur 23: Werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) van personen geboren buiten EU (Europese lidstaten* en Belgische gewesten, 2008)

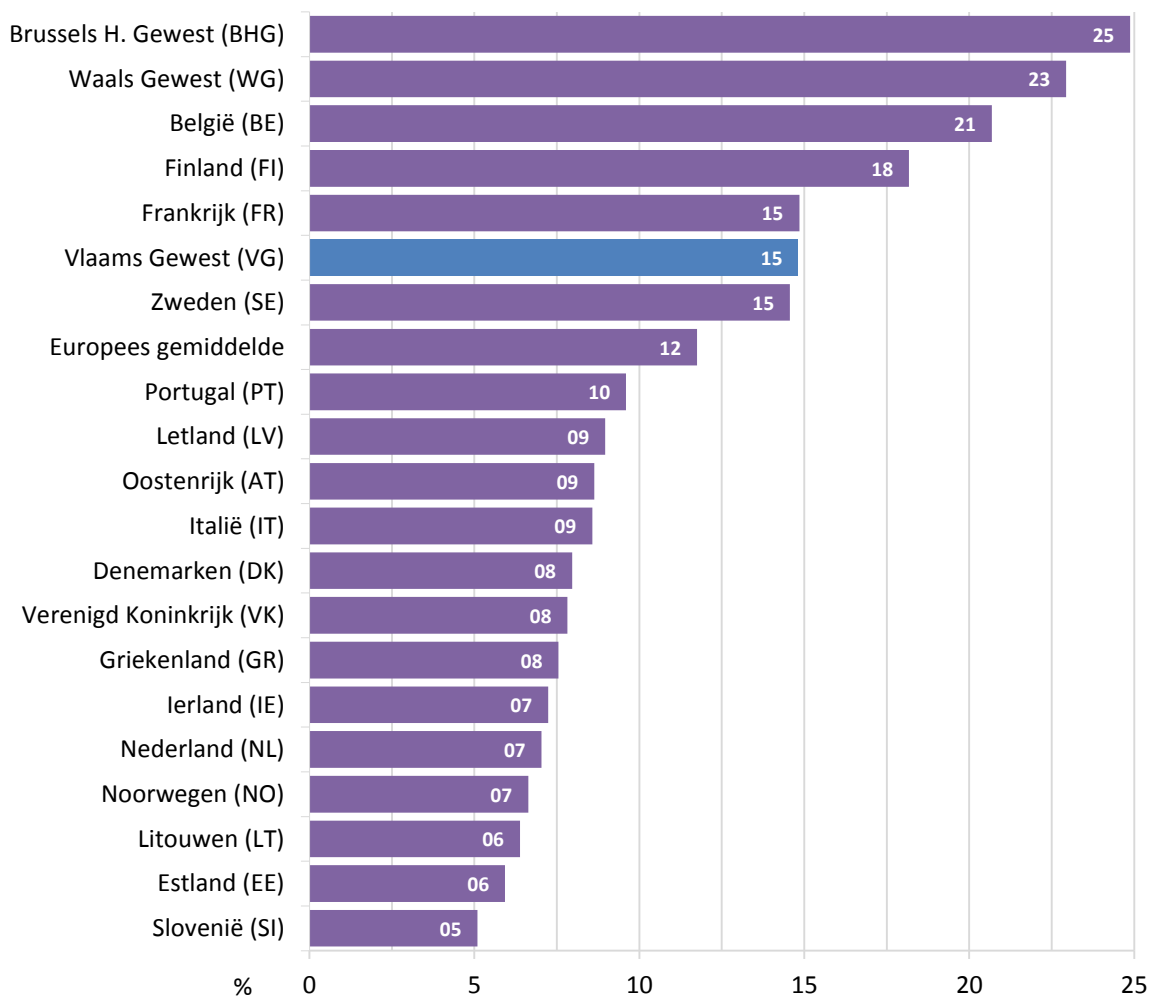
* We beschikken niet over betrouwbare data voor Duitsland, Hongarije, Polen, Luxemburg, Spanje en Bulgarije.

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE /Departement WSE)

3.2. Werkloosheid

In figuur 24 vergelijken we de werkloosheidsgraad van de niet-EU migranten in Vlaanderen en België ten opzichte van die van de andere Europese lidstaten in 2008. Hieruit blijkt dat het Vlaams Gewest een werkloosheidsgraad noteert van liefst 14,8% voor de niet-EU migranten, tegenover 11,8% gemiddeld in de Europese Unie. Door de zeer hoge werkloosheid bij niet-EU migranten in Brussel (24,9%) en Wallonië (22,9%) bevindt België (20,7%) zich zelfs helemaal achteraan in het peloton van Europese lidstaten. Daarna volgen Finland (18,2%) en – op grotere afstand – ook buurland Frankrijk (14,9%). Nederland, daarentegen, behoort tot de top 5 van best scorende lidstaten met een werkloosheidsgraad van 7%. De niet-EU migranten in Slovenië zijn het minst vaak werkloos, gevolgd door de niet-EU migranten in de Baltische staten Estland en Litouwen.

Figuur 24: Werkloosheidsgraad (15-64 jaar) van personen geboren buiten EU (Europese lidstaten* en Belgische gewesten, 2008)

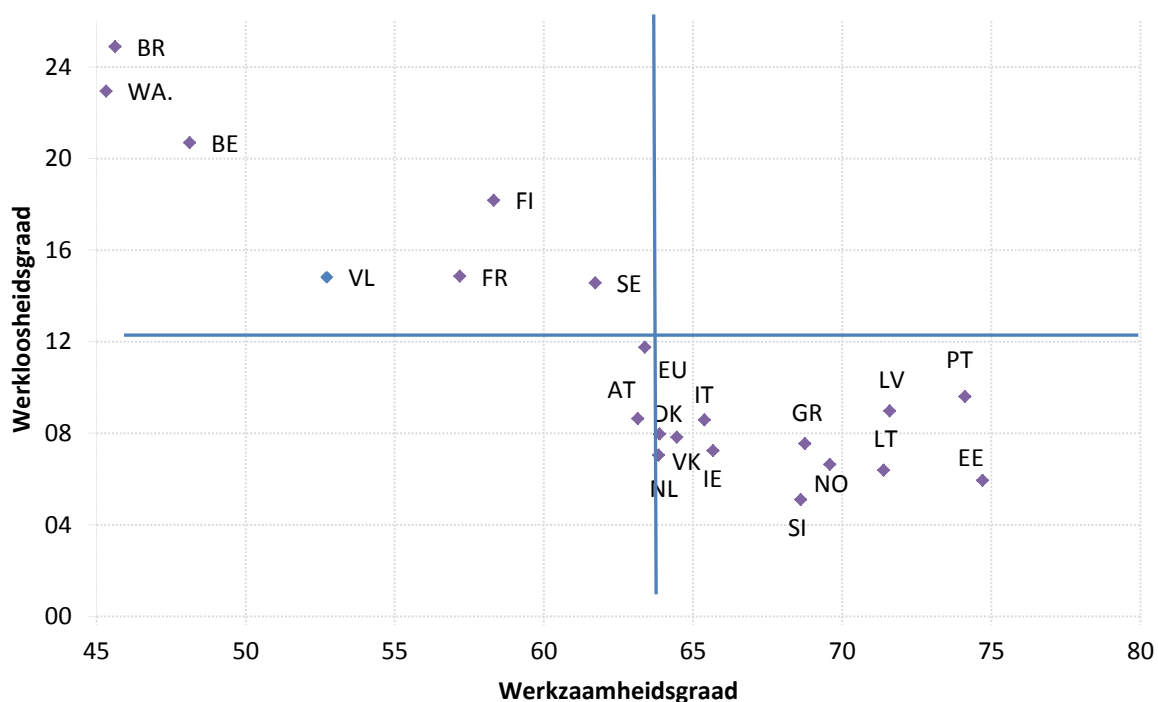

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

* We beschikken niet over betrouwbare data voor Duitsland, Cyprus, Slowakije, Hongarije, Tsjechië, Roemenië, Polen, Luxemburg, Spanje en Bulgarije.

Voor een globale beoordeling van de posities binnen Europa combineren we hieronder de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad in één figuur. Op de X-as geven we de werkzaamheidsgraad weer, op de Y-as de werkloosheidsgraad. De verticale en horizontale lijnen geven het Europees gemiddelde weer.

Figuur 25: Werkzaamheids- en werkloosheidsgraad (15-64 jaar) van personen geboren buiten EU (Europese lidstaten* en Belgische gewesten, 2008)

* We beschikten niet over betrouwbare data voor Duitsland, Cyprus, Slowakije, Hongarije, Tsjechië, Roemenië, Polen, Luxemburg, Spanje en Bulgarije

** Zie figuur 23 voor toelichting bij de landencodes

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Het is duidelijk dat niet-EU migranten in België een achtergestelde arbeidsmarktpositie hebben ten opzichte van hun tegenhangers in de andere Europese landen. Vooral Brussel en Wallonië doen het slecht met een erg hoge werkloosheidsgraad (respectievelijk 24,9% en 22,9%), gekoppeld aan een zeer lage werkzaamheidsgraad (respectievelijk 45,6% en 45,3%). In Vlaanderen doen niet-EU migranten het iets beter met een werkzaamheidsgraad van 52,7% en een werkloosheidsgraad van 14,8% in 2008. Vergelijken we met de EU lidstaten dan scoren naast België en de gewesten, enkel Frankrijk, Finland en Zweden duidelijk onder het Europees gemiddelde (kwadrant linksboven). Niet-EU migranten in Frankrijk en Zweden kenden in 2008 weliswaar een gelijkaardige werkloosheidsgraad (respectievelijk 14,9% en 14,6%) als in Vlaanderen, maar wel een hogere werkzaamheidsgraad (respectievelijk 57,2% en 61,7%).

In Finland vinden we een hogere werkloosheidsgraad terug (18,2%), maar ook een hogere werkzaamheidsgraad (58,3%). De lidstaten in het kwadrant rechtsonder scoren allemaal beter dan het Europees gemiddelde. Deze landen kennen een hogere werkzaamheidsgraad, gekoppeld aan een lagere werkloosheidsgraad.

3.3. Kloten in de werkzaamheid en werkloosheid

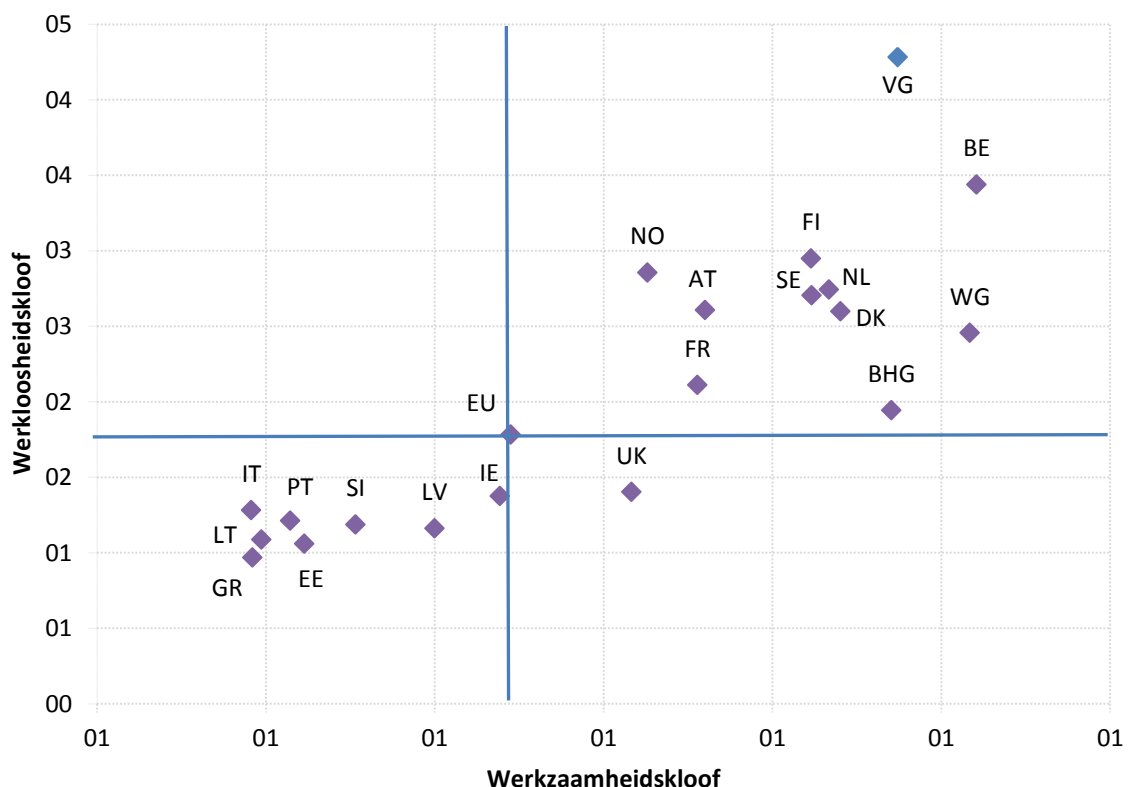
Een lage werkzaamheidsgraad en/of hoge werkloosheidsgraad kan wijzen op een grote achterstand van niet-EU migranten, maar kan ook voortkomen uit een globaal zwak presterende arbeidsmarkt in een bepaalde EU lidstaat. Daarom bekijken we in figuur 26 de ongelijkheidskloten voor niet-EU migranten. Deze kloten laten toe om de positie van de lidstaten met betrekking tot de *relatieve achterstand* van niet-EU migranten uit te drukken. De ongelijkheidskloof voor werkzaamheid drukt de verhouding uit van de werkzaamheidsgraad van personen geboren in de EU over de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU. Deze kloof bedroeg 1,27 in Vlaanderen in 2008. Dit betekent dat de werkzaamheidsgraad van personen geboren in de EU 1,27 keer hoger lag dan die van niet-EU migranten in Vlaanderen. De ongelijkheidskloof voor werkloosheid drukt een omgekeerde relatie uit. Het gaat meer bepaald om de verhouding van de werkloosheidsgraad van personen geboren buiten EU over de werkloosheidsgraad van personen geboren in EU. Deze kloof bedroeg 4,29 in Vlaanderen in 2008. Dit betekent dat de werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU meer dan 4 keer hoger lag dan die van personen geboren in EU.

Voor beide ongelijkheidskloten duidt een hogere score dus op een grotere achterstand van de niet-EU migranten. Op de X-as in figuur 26 is de werkzaamheidskloof weergegeven, op de Y-as de werkloosheidskloof. De blauwe verticale en horizontale lijnen geven het Europees gemiddelde weer.

De relatieve achterstand van niet-EU migranten is erg groot in Vlaanderen, zowel op vlak van werkloosheid (kloof 4,29) als op vlak van werkzaamheid (kloof 1,27). De andere gewesten doen het iets beter op vlak van werkloosheidskloten, maar hebben wel een grotere kloof in werkzaamheid. Dit zorgt ervoor dat België de lidstaat is met de grootste ongelijkheidskloten binnen Europa: een kloof van 1,32 wat betreft werkzaamheid en 3,44 wat betreft werkloosheid.

Als we deze posities vergelijken we met de EU lidstaten dan scoren naast België en de gewesten, ook Nederland, Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland, Oostenrijk en Frankrijk boven het Europees gemiddelde (kwadrant rechtsboven) zowel wat betreft werkzaamheid als werkloosheid. Het betreft vooral Noordelijke en West-Europese landen. Dit zijn vaak landen waar personen die wel in de EU geboren zijn een vrij lage werkloosheids- en hoge werkzaamheidsgraad kennen. Zo bedroegen in Nederland de werkzaamheids- en werkloosheidsgraad voor personen geboren in de EU respectievelijk 78,1% en 2,6% , wat ruim beter is dan het Europees gemiddelde (respectievelijk 66,2% en 6,6%). Deze landen zijn er daarentegen niet in geslaagd om ook de arbeidsmarktpositie van niet-EU migranten op een voldoende hoog of vergelijkbaar niveau op te tillen. De achterstand van niet-EU migranten is dan ook aanzienlijk.

Figuur 26: Werkzaamheids- en werkloosheidskloof (15-64 jaar) van personen geboren buiten de EU (Europese lidstaten* en Belgische gewesten, 2008)

* We beschikten niet over betrouwbare data voor Duitsland, Cyprus, Slowakije, Hongarije, Tsjechië, Roemenië, Polen, Luxemburg, Spanje en Bulgarije

**Zie figuur 23 voor toelichting bij de landencodes

Bron: Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Aan de andere kant van het spectrum (kwadrant linksonder) concentreren zich een aantal Zuid- en Oost-Europese lidstaten (Griekenland, Italië, Portugal, Estland, Letland en Slovenië). Deze landen kenden in 2008 een kleine ongelijkheidskloof in werkzaamheid en werkloosheid tussen personen geboren in de EU en daarbuiten. Het Verenigd Koninkrijk bevindt zich als enige in het kwadrant rechtsonder, met een werkzaamheidskloof die een stuk boven het Europese gemiddelde ligt, maar een werkloosheidskloof die onder dit gemiddelde blijft.

BIBLIOGRAFIE

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (2010). Migratie. Jaarverslag 2009. Brussel, 2010.

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (2009). Migratie. Jaarverslag 2008. Brussel, 2009.

Debuisson, M. & Perrin, N. (2004) Essai de typologie concernant les populations étrangères et proposition de tableaux, Note remise au groupe de travail « Révision des statistiques démographiques » - Sous-groupe thématique « Population Etrangère et Migrations » du Conseil Supérieur de Statistique, www.uclouvain.be/gedap, 19 p.

Eggerickx, T., Bahri A., Perrin, N. (2006) *Internationale migratiebewegingen en allochtone bevolkingsgroepen. Statistische en demografische gegevens*, Initiatief Charles Ullens, Belgisch Interuniversitair Consortium over Immigratie en Integratie, Louvain-la-Neuve, Université Catholique de Louvain, GEDAP-SPED

Geets, J. (2010). *De arbeidsmarktpositie van (hooggeschoolde) immigranten. Een vergelijkende kwantitatieve studie van allochtonen en immigranten op basis van de enquête naar de arbeidskrachten met bijzondere aandacht voor 'overkwalificatie'*. Antwerpen: Steunpunt Gelijke kansenbeleid.

Herremans, W., Vanderbiesen, W., Boey, R. & Braes, S. (2010). *Trendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2010. De Vlaamse arbeidsmarkt klimt uit het dal*. WSE Report 2010. Leuven: Steunpunt WSE.

Manço, A. (2010) *Naturalisation and intégration socio-economique des immigrés et de leurs enfants*. Seminarie georganiseerd door OESO i.s.m. de Europese Commissie onder het Belgisch voorzitterschap van de Europese Unie, 14-15 oktober

Martens, A., Ouali, N., Vertommen, S., Van de maele, M., Dryon, Ph. & Verhoeven, H. (2005). *Etnische discriminatie op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Onderzoek in het kader van het Sociaal Pact voor de Werkgelegenheid van de Brusselaars*. Brussel/Leuven: ULB/K.U. Leuven, Institut de Sociologie/ Departement Sociologie, Centre de sociologie du travail, de l'emploi et de la formation/Afdeling Arbeids- en Organisatiesociologie

OECD (2008). *Jobs for Immigrants (Vol. 1): Labour market integration in Belgium, France, the Netherlands and Portugal*. Paris: OECD Publications.

OECD (2010). *International Migration Outlook. Annual Report*. Paris: OECD Publications.

Perrin, N. (2006). *La disponibilité de données démographiques sur les migrations internationales et les populations d'origine étrangère en Belgique*, onderzoeksnota voor het centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 23 p.

Sels, L., Herremans, W., Nuyts, J. & Vansteenkiste, S. (2010). *De deadline bereikt, de doelen niet. De boordtabel eindeloopbaan 2010*. WSE Report 2010. Leuven: Steunpunt WSE.

Stevens, E. (2009) *Jongeren in beeld : een analyse op basis van EAK/LFS*. WSE Report 2009. Leuven: Steunpunt WSE.

Tielens, M. (2005). *Eens allochtoon, altijd allochtoon? De Socio-economische etnostratificatie in Vlaanderen*. Leuven: Steunpunt WAV

VDAB Studiedienst (2009). *Kansengroepen in Kaart. Allochtonen op de Vlaamse arbeidsmarkt. Maart 2009*. Brussel: VDAB

Verhoeven, H. (2000). *De vreemde eend in de bijt, arbeidsmarkt en diversiteit*. Leuven: Steunpunt WAV

Vertommen, S. & Martens, A. (2005). 'Allochtonen beloond : etnostratificatie op de loonmarkt' in Steunpunt WAV. *Allochtonen in onderwijs en werk. Jaarboek editie 2005*, Leuven: Steunpunt WAV

Lodewijckx, E. (2010). *Gezinsvorming bij tweede generatie Turken en Marokkanen: Een verschillende start al naargelang ze huwen met een huwelijksmigrant of met iemand van de tweede generatie?* SVR-webartikel 2010/22.

